

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

לג: כל שעה פרק שני פסחים

אמר קרא ראשית ששיריה ניכרים. ואם תאמר והא שיריה ניכרים דמעיקרא הוה אקירא בהנאה של כלי^א כגון הדלקה וכיוצא בו מידי דהוה אטבל טמא דאין מדליקין בו ומשעת הרמה ואילך מדליקין בו וי"ל דדוקא בטבל טמא אין מדליקין כדדרשינן^ב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה וכו' אבל בטבל של חמץ מדליקין דלא איירי אלא בשתי תרומות:

לאימת מתכשרי לבי פחים דהו וכו' פחים דהו בציר ליה שיעוריה. מכאן מקשה ר"ת לפ"ה דפירש דכל שהוא מקבל טומאה מן התורה דהא מצי נפיק מינה

אמר קרא ראשית. משמע שמהא היא ראשית ואלו שריים ניכרים שמהא היא מחירתן לישראל ואי צמפריש תרומת חמץ מה היתר יש בשיריה שמהא ראשיתן עושה שריים כי הוה מעיקרא טבל הוה שרו בהנאה ואסורין באכילה השתא נמי שרו בהנאה ואסורין באכילה משום חמץ ולענין מאי הוה שריים: פחות מכדיה אוכל טמא אין מטמא אחרים: ויינן בשר לנפכים. דאינו מטמא^ג: קסבר משקין מייפקד פקיד. מופקדין הן בתוך הזוג ואינן חיצור לו אלא כמי שנותנין^ד בכלי וכשנטמא הזוג לא נטמא משקה בכלל זג טומאת אוכלין דלאו אוכל דכוותיה חשיב בהדיהו וטומאת משקין נמי לא נטמאו ואע"פ שמשקה מקבל טומאה בכל שהוא דלא היה שם משקה

עין משפט
נר מצוה

צא א מיי פ"ג מהל' תרומות הלכה יא ופ"ו מהל' אסורי מצה הלכה ז:

ק ב מיי פ"ט מהלכות טומאת אוכלין ה"ג:

קא ג ד מיי פ"ג מהלכות תרומות הלכה יב:

תורה אור השלם

א ראשית דגגך תירשך וצחקך [ראשית] גו צחקך תקן לו: ודברים יח ד]

ליקומי רש"י

פורתא מתכשרי ומיר מקבל טומאה כל הנשאר דמשקין מיכלע בליעי וה"ר יוסף תירץ דלע"פ שאוכל מקבל טומאה בפחות מכביצה * אין מקבל הכשר בפחות מכביצה ואומר ר"י דהיינו טעמא דמאשר יאכל נפקא ליה לטמא אחרים כביצה אוכל הנאכל צצת אחת ועלה קאי אשר יצא עליו מים אלמא לא מקבל הכשר בפחות מכביצה ועוד מקשה ר"ת דלמרין צ"ל אלו עוזרין (לקמן) השום והשמן של תרומה ומקפה של חולין ונגע טבול יום צמקתו לא פסל אלא מקום מגעו וכתב^ב בכל הספרים והיון זה מקום מגעו אמאי פסול והא לא הוי כביצה אלמא לא מקבל טומאה בכל שהוא ורש"י מוחק שם מן הספרים ומפרש דדוקא ועוד ה"ר אליהו מציא ראיה מת"כ^ב דדרשין גבי כלי חרס דכחצי ואותו תשצרו אותו אחת שוצר לטהרתו ואי אחת שוצר אוכלין לטהרתו ואי מקבלין טומאה בכל שהוא פשיטא דלא חייבו להו שצירה ובהא דה"ר שיהא

טהורין התם דאי עבד הכא לכתחלה גזירה דילמא אתי למיעבד יותר מכביצה א"ל רב חסדא^א מאן ציית לך ולרבי יוחנן רבך וכי טומאה שבהן להיכן הלכה אלמא קא סבר משקין מיכלע בליעי וכיון דאיטמו ליה אוכלא^ב איטמו ליה משקין אמר ליה ואת לא תיסברא דמשקין מיפקד פקידו והתנן טמא מת שסחט זיתים וענבים מכוונת כביצה^ב טהורין אי אמרת בשלמא מיפקד פקידו משום הכי טהורין אלא אי אמרת מיכלע בליעי אמאי טהורין א"ל הכא במאי עסקינן בענבים שלא הוכשרו לאימת מתכשרי לכי סחיט להו^א כי סחיט להו בציר להו שיעורא דאי לא תימא הכי הא דתניא^א הא למה זה דומה לתרומת תותין (זיתים^ב) וענבים שנשטמא שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה הא היתר אכילה גמי אית ביה דאי בעי דריך להו פחות פחות מכביצה אמר רבא גזירה^א דילמא אתי בהו לידי תקלה * אמר ליה אבבי ומי חיישינן לתקלה והא תניא^ב מדלוינו רפה ורגשנו עזר הרומה שטומא

עליו מעולם ואין לירוק צדרינו עמו דהא זו זה לא נגע צמקין שצדרינו :
לאימת מישמו. משקין לבי סחיט להו והנסחטין נוגעין לכל הזגים יחד וכי סחיט להו לימיה לשיעוריה דאין צוגין כביצה לימן טומאה דהא פחות מכביצה דק : בבביצה גמי. דהא כי נפיק משקין מינייהו סכר ליה שיעוריה. אוכל ומסקה מקבל טומאה בכל שהן אצל אין מטמא אחרים אלא אוכל כביצה ומסקה צרביעית והכי תניא צמורת כהנים^א מכל האוכל מלמדי שטמא^ב בכל שהוא יכול יטמא לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל צצת אחת והיינו כביצה כדלמרין צפרק יוה"כ (יומא פ.) אין צית הצליעה מחוקת יותר מצית תרנגולת. ואני שמעתי דאף לקבל טומאה צעי כביצה : טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת שדור. וכדמסקין מילמא צמסכת טהרות^א וכלצד שלא יגע צמסקה וכגון שדרכן צפשוטי כלי עץ שאין מטמאין שאין האן מטמא משהב אלא הגויי שגונו

גמ' יצתה זו שאין שיריה צדרינו. תמיה לי דלכ"כ לא חללא כלל צמרתו! אם היא חמק ואולי הכל צדריים דמסכתא דמפריס תרומת חמק צ"ש לו סאה חמק ופי' סאין שאין חמק דכילי לקרות לסאה חמק תרומה על הטי' סאין דהא שיריה נכרין ובהיפוך דהא ס' סאין חמק וסאה שאינו חמק א"י להפריס סאה זו על הטי' סאין דאין צדריה נכרין : שם דורבן פחות. עיין חולין ק"י ע"ג חוס' ד"ה ולא שומר : שם א"י אב"י ומי חיישינן צ"תקלה. ק"ל דאין סכר אצ"י דלא חיישי' לתקלה דמשקין בלועי וטמאים מ"מ הא חוי לילוף אע"י דחיישי' לתקלה וכמ"ס רש"י לעיל דף לב ע"א וז"ע : בתוס' ד"ה ד"ה חיישי' וכו' אין מקבל צמסכת. עיין כריתות יג ע"א חוס' ד"ה סיון :

[illegible][illegible]

(א) תרומות פרק ט משנה
א. (ב) [שנח ח:] תרומות
פרק ט משנה ד מדרש
דף סג. (ג) ג"ג שם.
(ד) תוספתא דנחמס פרק
א. (ה) [לקמן עו. וס"ג]
והיה תוס' מעילה יא. ד"ה
לול, (ו) [תוספתא פרק ו].
(ז) שבת יז: ועיין שפ"א
למה פי' רש"י ע"פ ההר"א
שם, (ח) בכורות דף לד.,
(ט) ובהים סג. (י) עירובין
כז: [וכן] נחמס
תרומות פרק י"א משנה
טו, (י"א) שבת כז:,
(י"ב) ועיין תוספות גמ' ונחמס
סו: ד"ה לא וכו' מנא
לדבר ותוספות לעיל ט.
ד"ה אין מלוקק ותוספות
מנחות סו: ד"ה כדי
שמהל, (י"ג) [דעהו פרק
ה], (י"ד) פי' ה"א (לא
ע"ב).

הנהגות חב"ח

(א) גמרא ושהל טהור
מלמלא וכו' נחמס:

הנהגות וצינונים

[א] עיין תוספות בבא
קמא קטו ע"ב קטו ע"א
ד"ה אחי לירי תקלה וכו'
דבר הנהגה נמי מורה [בה]
(גליין): [ב] מדרש
מוחזק זה (גליין):
[ג] בבבא ע"ד שתשבר
[ד] [ע"ל]
והנהגות
[ה] פי' למטה מחזק
הספיקא (מהרש"י):
[ו] ע"ל דתנן [תרומות
פ"ט מ"ב] (מראה)
כהן ומוקד הנהגות:
[ז] אינך תרומה ומעשר
והייבין, כע"ז בתוס'
הרשב"א ועיין מלא
הרעיון ומראה כהן
בליקו"מ: [ח] עיין
מהרש"א (גליין):

ליקוטי רש"י

גידולי תרומה
תרומה. אם זרעה
ואפילו דבר שזרעו כלה
כגון פתא קטנית ושבת
[י:]. דלון גידולי היסח
מעלין את הסיסור.
הבבא גידולי מותרין
בדבר שזרעו כלה.
כגון חטים גידולי גידולין
דוהו השני [גריס:] טבל
שהוקצו למעשר כגון
שנתמנה צבאי אסור
לאכול ממנו ערפי אס
זרעו גידולי מותרין
לאכול ממנו ערפי כל זמן
שלא הוקצו למעשר.
אב"ב בדבר שאין
זרעו כלה אפי' גידולי
גידולין אסורין. לאכול
מהן ערפי אפילו קודם
אותו מירוח מפני אותו
טבל שנתמנה צבאי
המערב כהן וכל שכן
גידולי גידולין של תרומה
דבר שאין זרעו כלה
שלקורין [ר"ן שם נט:].

לעזי רש"י

ציבורש. פירוש נגלים
דקום. נגלים קטנים (רש"י)
צ"מ דף פט ע"א ד"ה
דקא ועיין רש"י ר"ה דף
יד ע"א ד"ה נגלים
הסריסין).

כל שעה פרק שני פסחים

לד.

קב א מ"י פ"א מהל'
תרומות הל' כג:
קב ב שם הלכה כא:
קב ג מ"י פ"ו מהל'
מעשר הלכה ו:
קב ד מ"י פ"א מהל'
תרומות הלכה כג:
קי ה מ"י פ"ט מהל'
פסולי מוקדשין הלכה
ד:
קו ו מ"י פ"ב מהל' פת
המזירה הל' יד:

רבינו חננאל

וכן חז"י שליכתא
ומאיסתא שרי לאדלוקי
בהו אבל חז"י שפירן
וכידא בון דחיישי'
דלמא אכיל להו ואחי
לידי תקלה לא משתני
להו. וכן אבא שאול גביל
של בית רבי היה מחזקם
המין בחיטין שליכתא של
תרומה [טמאה] ומאיסתא
כדי ללוש עיסה בטהרה:
בעי רבה בר מנחם
מאביי ורב חנניה בר
אבין הא דתנן פ"ט
דתרומה שחילי תרומה
שנטמאו ושחילן טהור
מלמלא ואס"י מלאכול עד
[שיגוס] את האוכל וכוין
שטהור [מלמלא] אכיל
אסורין לאכול. א"ל הכי
אמר רבה אסורה לזרים
כלומר תרומה הן
ובקדושתן קיימי אמרו
לו מאי קמ"ל גידולי
תרומה הן טהור גידולי
תרומה תרומה וכו'
בגידולי גידולין עסקין
ובדבר שאין זרעו כלה הא
נמי חנינא (ה) דתנן גידולי
תרומה תרומה וגידולי
גידולין חילין. ואוקימנא
בדבר שזרעו כלה אבל
בדבר שאין זרעו כלה
אפי' גידולי גידולין
אסורין אשחיקו. פי' דבר
שאין זרעו כלה כגון הלחף
והשום והבצלים. אמר
להו הכי א"ר ששת אסור
לכהנים. מ"ט הואיל
ונפסלו בהיסח הדעת
כלי' כיון שנטמאו היסח
דעתו כהן נפסלו.
ואמרי' הניחא למאן
דאמר היסח הדעת
פסול הגוף הואי כלי'
הרי הוא כבשר חטאת
שאין לו היתר לעולם.
אלא למאן דאמר היסח
הדעת פסול טומאה
הואי לא ידא הספל חמור
מן העיקר כיון ששחילן
אמרת טהור מטומאתן
ולמה לא יהו מותרין
מפסול (טומאה) [היסח
הדעת]. ונדרשו גס דבריו
וחזונו לברר מחלוקת ר'
יוחנן ור"ל דאיתמר היסח
הדעת [ר"ל] אמר פסול
הגוף [הרי] שאם יבוא
אליהו ויטהרנה אין
שומעין לו. ומותרים עליה
ר'. [יוחנן] מהא דתניא
בסוף תמורה ר' ישמעאל
בנו של ר' יוחנן בן
ברבא [היה] בין כבש למזבח
למעברו של כבש ששם
היו זורקין פסולי
חטאת העוף שתעובר
צורתן יצאו לבית

חשך שלמה על ר"ח

(א) גי' תמרה ה' לו לרעו ו"ל
כלן דמיתא מתרומה נפלא שם
נמנשה ד' והיא יתור מחזרת
מני דין.

ומאיסתא. קלת נראה דוקא שהן צבא מאוסות
מותר להשהותן אצל למאס אסור דמחך כך אחי
זה לדי תקלה כמו דלרית ענינים דפסוק הלוקח צהמה (בכורות
דף כג) אמרין סאה תרומה טמאה שנפלה לחוך מזה חולין טהורים
ר"ל אומר תרוס ותרקב צמס' תרומות
צפ"ה גרסינן תרוס ותשרף ואומר
ר"ת דצמאסתא תשרף ויהנה ממנו
נשעת שריפה: **מחבין** י"ז חמין
בחיטין של תרומה. אור"ת דלכהנים
של בית רבי היו עושין דלשראל לא
שריא אלא הנאה שאינה של כליי כמו
עירוב דמעברין לשראל בתרומה'
אצל הנאה של כליי כגון להאכיל
לצהמנו או להדליק אסור לשראל
כלאמרין צפ"ק דמס' ע"ו (טו:)
כהן ששכר פרה משראל לא יאכילנה
כרשיי תרומה וצמסכת תרומות
(פ"א משנה י') נמי אמר' מדליקין צמתי
כנסיות וצמתי מדרשות צממן של
תרומה שנטמא צרשות כהן פירוש
אס יס שם כהן דנר לאחד נר למאה
ור"י אומר טעמא משום דדרשינ' א'
משמרת תרומותי מה תרומה טהורה
וכו' ומה טהורה דוקא לכהן אף
טמאה דוקא לכהן וצממאה לכהן
אלא דלכהן: **מחרו** מ"ב
תימה לר"י דצפ' קמא דצבת (דף יז:)
מסקינן דהיינו טעמא דגזרו גידולי
תרומה תרומה משום תרומה טמאה
צד כהן פי' שלא ישהה אותה לזריעה
והשתא כיון דטהרו ישהה אותה
לזריעה כדי לטהרה ואומר ר"י
דמשום ריח פורתא לא ישהה אותה
מאחר שעדיין היא תרומה ולא נעשית
חולין הקשה רבינו נסים גאון דתניא
צמספתא' גידולי תרומה ומעשר
שני הרי הן כחולין ומלא מירון
צירושלמי דמסכת תרומות (דף יז:)
דכרי הן
כחולין היינו להחמיצ צלקט ושכחה
ופאה ועניי ישראל ועניי כהנים
מלקטין אותן אלא שאסורין לזרים
והיינו דתניא' עני ישראל מוכרין את
שלהן לכהנים דמי תרומה וטעמא
לפי שמדאורייתא אין תרומה ומעשר
חייצין צלקט שכחה ופאה ולא אחי
גזירה דרצון ומפקע ליה ועוד הקשה
הר"ר משה נצרי"ש דתנן צמסכת
צכורים (פ"ג מ"ג) יש צממער וצכורים
מה שאין כן בתרומה שהמעשר
וצכורים גידולין אסורים מלאכול
צירושלים אף לזרים ולצהמה משא"כ
בתרומה משמע דגידולי תרומה שרו
לזרים מיהו צלאו הכי לא א"ש
מיצע ליה למימר ונראה דהתם (היינו נכרים וכן משמע
צירושלמי: **גידולי** גידולין. פירש ריב"א דגידולים היינו גידולי
ראשון מן הזרע ואס"כ חזר ונטע אותן גידולים זהו גידולי גידולין ומצינו
רביה מירושלמי דמסקינן תם אגידולי גידולין משיעשו שני גורנות דהיינו
צבה"ג שזרע ונלקט שמי פעמים ולפ"ה הכל היו גידול ראשון ומה
שפ"ה דשומין היו דבר שזרעו כלה לא משמע הכי דצמסכת תרומות
תנן צפ"ט (מ"י) איזהו דבר שאין זרעו כלה הלחף והשום והבצלים:
פסול הגוף הוי. תימה דלעיל (דף כ:)
אמרין אס הינה חטאת צמקוס
המונע ניחנה צמקוס המורפה ואמר' גרמא אין צדים לא
ואמאי אין מותר לשורפה מיד כשמסית דעתו ממנה: **למה** י' עיבור
צורה. קשה לר"י דלמא האי פסול היינו דם וצבעים דעבי עיבור
צורה וי"ל מ"מ אחר שזרק צלול יש צו היסח הדעת הר"ר אלחנן:
שם

איכא למימר דהאי פסול צהיסח הדעת קאמר וכיון דלא חזיין ליה דאיטמי אלא חששא צעלמא הוא צעי עיבור צורה דלא מציין למשרפה להדיא
שמה יצא אליה אחרי כן ויאמר טהורה הינה ונמאלת ששרפנו קדשים טהורין אלא אס שם פסול הוא לעצמו אפילו לא נטמא למה לי עיבור צורה:
כל

בשליקתא ומאיסתא. לאחר שנטמאו שולקן ואס"כ זורקן לצין העצים
והן נמאסות ורב הונא חייש דלמא אכיל להו מקמי דלישלקניהו או
בשעה ששולקן: ודיו מחבין י"ז חמין בחיטין של תרומה טמאה.
שהיו לוקחין אותם מכהנים צול: **לזוש** בהן עיסה בטהרה. כלומר

בשליקתא ומאיסתא (ה) הכא נמי בשליקתא
ומאיסתא והיכא איתמר דרב אשי אהא
דאמר רבי אבין בר רב אחא א"ר יצחק אבא
שאול גביל של בית רבי היה וחיו מחבין לו
חמין בחיטין של תרומה טמאה ללוש בהן
עיסה בטהרה אמאי ניוחש דילמא אתי בהו
לידי תקלה א"ר אשי בשליקתא ומאיסתא
אב"י בר אבין ורב חנניא בר אבין תנו תרומות
בי רבה פגע בהו רבא בר מתנה אמר להו
מאי אמריתו בתרומות דבי מר אמרו ליה
ומאי קשיא לך אמר להו (ה) תנן אשתילי
תרומות שנטמאו ושחילן (ה) מטהורים מלמלא
ואסורין מלאכול (בתרומה (ה) וכו' מאחר
דטהורין מלמלא אמאי אסורין מלאכול אמרו
ליה הכי אמר רבה מאי אסורין אסורין לזרים
ומאי קמ"ל גידולי תרומה תרומה (ה) תנינא
גידולי תרומה תרומה וכו' תימא גידולי
גידולין ומאי קמ"ל בדבר שאין זרעו כלה
(ה) הא נמי תנינא דהטבל גידוליו מותרין בדבר
שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה
אפי' גידולי גידולין אסורין באכילה אישתיקו
א"ל מידי שמיע לך בהא אמר להו הכי אמר
רב ששת מאי אסורין אסורין לכהנים הואיל
ואיפסילו להו בהיסח הדעת הניחא למ"ד
היסח הדעת פסול הגוף הוי שפיר אלא למ"ד
היסח הדעת פסול טומאה הוי מאי איכא
למימר דאתמר היסח הדעת רבי יוחנן אמר
הפסול טומאה הוי ורבי שמעון בן לקיש אמר
פסול הגוף הוי רבי יוחנן אמר פסול טומאה
הוי שאם יבא אליהו ויטהרנה שומעין לו רבי
שמעון בן לקיש אומר פסול הגוף הוי שאם
יבא אליהו ויטהרנה אין שומעין לו איתיביה
רבי יוחנן לרשב"ל (ה) ר' ישמעאל בנו של רבי
יוחנן בן ברבא אומר (ה) ל"ל קמן היה בין
כבש למזבח במערבו של כבש ששם היו
זורקין פסולי חטאת העוף ותעובר (ה) צורתן
ויוצאין לבית השריפה אי אמרת בשלמא
פסול טומאה הוי משום הכי בעי עיבור צורה
שבא יבא אליהו ויטהרנה אלא אי אמרת פסול
הגוף למה לי עיבור צורה והתנן (ה) זה הבלל
כל

אינו אלא משום חשש טומאה שמה ע"י שהסית דעתו משמירת נגעה
בהן טומאה ואינו יודע: מאי איבא דמימר. הני אמאי מיפסלי משום
חשש טומאה הא אפילו טומאה ודאית שבהן טיהרנס שחילתן: ויטהרנו.
ויאמר שלא נגעה צו טומאה כל ימי היסח: ל"ל קמן. כמין גומא חלולה
עשויה צבין הרלפה: **בין כבש למזבח**. כלומר צקקן וזית סמוך לכבש
וסמוך למזבח צמקוס שהם מתחצרים: במערבו של כבש. אכל שפת
מערבית של כבש: ששם זורקין פסולי חטאת העוף. לפי שהיא נעשית צקקן
מערבית דרומית למטה (ה) וכשאירע פסול צה שאינו פסול הגוף ממנה
ואין יכול לשורפה מיד משום ציון קדשים נוחין אותה שם: **ותעובר**
צורתה. היינו פסול לניה. עיבור צורת מראית צהר צלינת לילה אחד הוא
וכיון שלנה צלינה הרי היא נותר וטעון שריפה ונשרף. ועל כרחק מדצעין
העצרת צורה לאו כשפיגל צה או נטמאת או יתה או מלקה שלא כמנוחה
קמיירי דהא פסול מעליא הוא ולמה לן לאהדורי אפסול לניה ואין לנו
דניצעי לניה אי לאו פסול היסח הדעת וא"ל פסול חשש טומאה הוא
איכא למימר דהאי פסול צהיסח הדעת קאמר וכיון דלא חזיין ליה דאיטמי אלא חששא צעלמא הוא צעי עיבור צורה דלא מציין למשרפה להדיא
שמה יצא אליה אחרי כן ויאמר טהורה הינה ונמאלת ששרפנו קדשים טהורין אלא אס שם פסול הוא לעצמו אפילו לא נטמא למה לי עיבור צורה:
כל

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) נדה ע"א: יצמות עד: [נגעים פרק יד משנה ג:] (ב) [ענין חוספות לעיל יט.] (ג) אַלמָא וְיוֹמֵר מְזוּלָר בְּחֹסְפוֹת חֲגִיגָה כג: ד"ה [והא:] (ג) חולין לו: [לעיל כד: ע"ש זבחים לד: מו:]. (ד) [ע"ע חוספות זבחים לד: ד"ה ואפ"ה וחוספות מנחות כ"א, ד"ה ילאן,] (ה) מנחות ע"י, (ו) [ענין צפירש"י דהכא ד"ה מין חטיין וכו' וענין צפירש"י מנחות דף ע' ד"ה כוסמין], (ז) [מנחות ע:]. (ח) [נדרכות לו. לקמן קיד:]. (ט) גס זה שס, (י) [חוספתא דחלה פרק א:], (כ) חולין דף קכ, (ל) [ענין פירש"י שנת קמה:]. (מ) לקמן קכ, (ס) עמוד ב, (ס) דף לח: ע"א וע"ב, (ע) דף לח:, (פ) שופטים טו ד, (פ) מנחות דף נב:, (ק) דברים טז ג, (ר) כמבואר שם בתוס' ד"ה תנא, (ש) חלה פ"א ה"א (ב:), (ת) עיי' תוס' לקמן ב: ד"ה דילמא.

גליון הש"ס

גמרא א"א מע"ה. עיין משנה למנן פ"ג הלכה ז' מהלכות פסולי המוקדשין:

הנחות מחר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה חיינת צמלה וכו' אורז נמי לחס הוא. ז"ל קרמית נמי לחס הוא!:

הנחות וציונים

[א] "רבנן" ליתא בכ"י וכו"ה נכון, ובדפוס"י דעבוד רחמנא (ד"ס): [ב] נדצי"ל ש"ש תורה ונויר: [ג] צ"ל דאורז ודוחן (רש"ש): [ד] צ"ל ואע"ג דבבב"ה לחם כתיב (באה"מ): [ה] צ"ל דתגן (באה"מ): [ו] עיי' הגריעביץ' ובבב"ה (ב"ש):

ליקוטי רש"י

והבשר, יתירה דכתיב צפירש"י והבשר כל טהור וגו' [זבחים לה:]. והבשר יתירה הוא דהא רישיה דקרא צבשר משתעי, צ"רבות עצים רצבונה, לקנל טומאה אולילין [חולין לה:]. לטומאה עמלן דחיצת הקדש מכשרתם לשוינהו אכולא ואע"ג דהני לאו בני אכילה נינהו [זבחים לה:]. ויוצאין בדמאי. לקחט מעס הארץ וססת פירוטיון ספק אינן מעושין [סוכה לה:]. כוסמין מין חיטין, לענין חלה אינטריך כדאמר' במסכת חלה

א"א מע"ה. צעלמא הוא מדרבנן שסתא חיותן צכלי ואסמכוה רבנן אקרא: הכא נמי מע"ה. צעלמא הוא דאין זריעה לתרומה ואסורין מלאכול: תנינא. דעבוד רבנן^[א] מעלה צקדשים אפילו מדאורייתא: בקדשים צ"א. אס טומאה דצת כפרה היא כגון זו וצזה ויולדת: והבשר, כל טהור יאכל וגו' וי"ו

יתירה לרצות ענים ולצונה של קודש לטומאה וקאי אדלעיל והבשר אשר יגע צכל טמא לא יאכל והבשר: איטמויי נינהו. צתמיה האי לאו אוכל מינו: **מתני'** א"ו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו, משום חוצת מלה צלילה ראשונה שהוא מחוייב לאכול מלה כדכתיב (שמות יב) צערצ תאכלו מנות^(ב): שיבולת שועל, אציינ"א שיבולת שלה עשוי כונצ שועל: שיפון. שיגל"א: יוצאין בדמאי. תצואה הנלקחת מעס הארץ והיא נקראת דמאי ספק עישרה ספק לא עישרה וחייצו חכמים להפריש מעשרותיה מספק ואס אכל מלה ממנה ולא הפריש מעשר ממנה יא: ובמעשר ראשון, של לויס: שנצ"ה תרומתו. תרומת מעשר לכהן ומכאן ואילך המעשר מותר לזרים: והבהנים בב"ה ובתרומה, אצל ישראל צתרומה לא כדיליף לקמן^(ג) לא תאכל עליו חמץ צצעת ימים תאכל עליו מנות מי שאינו מוזהר על חימונו אלא משום חמץ אתה יונא צו ידי חוצת מלה יא: זה שאסור מחמת איסור אחר: וצ"א במעשר שני, חוץ לירושלים: עשאן צעצמו. לחס^(ד) תודה ונויר: אין יוצא בהן, ואפילו לא שחט הזבח עליהן ולא קרא שס עליהן אלא שעשאן לדעת כן וטעמא מפרש צגמ'^(ה): צמבור בשוק, ללורכי לחמי תודה ונוירות יונא צהן אס לא מזכר להן וטעמא מפרש צגמרא^(ו): צמ' מין חיטין, לענין תרומה דאין תורמין ממין על שאינו מינו ותורמין חטיין על כוסמין: דישרא. שיגל"א: גוצ"י. איספילט"א צלע"ז: שבי"י תע"א. אציינ"א תעלא מרגוס^(ז) של שועל: דברים הבאין צידי חימוין אדם יוצא בהן, משום מלה אס עשאן מלה: אורז ודוחן, אין עושין חמץ ואס מחמיצין אותן מסריחין: אוסר באורז ודוחן, לאכול הימנו תצטיל צפסת. יש מפרשים למנחות משום דכל המנחות צאות מלה^(ח) ושיצטס הוא דאין מנחה צאה אלא

חטים דכתיב (שמות כט) סולת חטים תעשה אותם חוץ ממנחת העומר שאינה צאה אלא שעורין [וכן] מנחת סוטה ופשיטא דדוחן^[א] לא ומאן פליג עליה דרבי יוחנן צהא ומי מחיר: שקרוב צחימוין. אַלמא צא לידי חימוץ ולדידיה יונאין צו משום מלה: חמץ גמור צ"א הוי. ונפקא מינה דאין ענוש כרת ואס אכלו צסוגג אין מציא קרצן: קרמית, מפרש לקמיה: חייבת בב"ה. דמין דגן הוי ואע"ג דחלת^[ז] לחס כתיב צה וגמר לחס לחס מלחס עוני צמנחות צפרק רבי ישמעאל (דף ע: ע:) אורז^[א] נמי לחס הוא: שיציניתא, קלח שקורין נייל"א צלע"ז עגול הוא כעין דוחן ושחור, ליסנא אחרניה שמעמי אשדרניל"א ונמאלת צשיפון: בצינתא, מק' צלע"ז: מין ובשמן, דלל נתן צה מיס: אין חייבין ע"י חימוצו ברת, דמי פירות אין מחמיצין כדלקמן: מצה עשירה, ורחמנא אמר^(פ) לחס עוני: המחחו וגמזו, אשוס לחס דמין דגן קאי ואשמעינן דגמיעה כאכילה לחייצו: המחח, דיטנטפרי"ר צלע"ז שהמחהו צמיס: אין אדם יוצא בה ידי חובתו, דלאו דרך אכילה קאכיל ליה:

(פ"ד מ"צ) החטיין אין מטטרפין עם הכל חוץ מן הכוסמין, השעורים מטטרפין עם הכל חוץ מן החיטין [מנחות ע:]. דרדקי, צחורים שלא הגיעו לסגרה [שבת קמח:].

[מכאן שייד לע"ב] **מאביצין את העניינ דמאי**, ספק מעשר ספק אינו מעושר, דרוב עמי הארץ מעשרין הן, וסומרא דרבנן היא, וגבי הנך אקילו רבנן [עירובין יז:]. לא אסרוהו עליהם מפני שצריכים לחזר על פתח ע"ה, וסמנו על שרוב ע"ה מעשרין [שבת קכז:]. וסומרא צעלמא הוא שהעמידו צפסק טעל וגבי עניים ואכסניא לא העמידו דצריכה [סוכה לה:]. ואת **האכסניא דמאי**, חיל של מלך שמתיל על צני העיר לזוס צסובס ממלתמתו והרי סס כעניים לפי שהס שלא צמקומס [ברכות מז:]. **אכסניא**, חיל הצא למלך ישראל להלחם על אויביהם וישראלים הם [עירובין יז:]. שנצ"ה תרומתו, קס"ד תרומת מעשר ששליי טותן לכהן, וכו"ש תרומה גדולה שיש על ישראל להפריש, והפרישו קודם שנתן המעשר ללוי, שהקדימו בשיבצים, לתרומה, ישראל היה לו להפריש תרומה גדולה תחילה דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר מלאתך אלו צבורים מכאן שהמקדים תרומה לצבורים לוקה, ודמעך זו תרומה שאס הקדים מעשר לתרומה לוקה, והצי"מ משנתמנה צברי לוקה אס הקדים מעשר לתרומה אצל הקדים למעשר קודם לתרומה צצגלים אינו לוקה [שבת קכז:]. לוי קס אס ככהן וטעל מעשר צצגלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה, והכהן היה לו ליעול תרומה גדולה תחלה א' מנ' דרחמנא קרייה ראשית, וכתיב מלאתך ודמעך לא תאחר, נמאלת תרומה גדולה של כהן צתוך המעשר הזה אחד מנ' שנו לצד מתרומת מעשר שטל הלוי להפריש תרומה ממעשרו, ובדרבי אבהו, אשמעינן מתני' דהכי הוא כדריי אכזו דפטור ליה לוי מתרומה גדולה שנו [ברכות מז:]. **מעשר ראשון** שהקדימו בשיבצים **פטור** מתרומה גדולה, שהיה לו לכהן ליעול תרומה גדולה תחלה שהרי קרייה ראשית והלוי אחריו מעשר צמה שמשיי, וזה שנטעל מעשר תחלה ונמאל שאל הורמה תרומה גדולה ממעשרו וישראל לא ימן לכהן אלא אחד מחמשים צמה ששיי נמאל כהן מפסיד, פטור הלוי מתרומה גדולה צצמעשר זה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה', ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר [בבצה יג:]. והרמותם במזנו, גלוס כתיב גבי תרומת מעשר [שבת קכז:]. א"א מעתה אפי"ד הקדימו, לתרומה צברי משנתמנה נפטור לוי מהאי קרא [בבצה יג:], ואמאי נקט צצגלים [תמורה ה:]. א"צ עי"ך **אמר קרא**, כתי שלא תאמר כן [בבצה יג:], מב"ץ מתנותיכם, צפרשת לויס כתיב ואל הלויס מדגרי, וכתיב צבאי קרא אס כל תרומת ה', כל דא תרומה שנו חייצים להפריש ממנו [ברכות מז:], ולהכי כתיב כל למימר דכל דא תרומה המוטלת צו ימן [בבצה יג:], אפילו תרומה גדולה [עירובין לא:].

כל שעה פרק שני פסחים

לה.

בוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין, רש"י פירש לענין דאין תורמין ממין על שאין מינו ור"י אומר דצמנחות צפרק ר' ישמעאל (דף ע.) מוכח צהדיא דצרייתא לענין חלה מיתני^(ז) יש מקשין דמתן צמסכת חלה (פ"ד מ"צ) החיטה אינה מטטרפת עם הכל חוץ מן הכוסמין והשעורין מטטרפין עם הכל חוץ מן החיטין אַלמא כוסמין צהדי שעורין שפיר דמי ואומר ר"י לכוסמין מין חטיין כלומר אף מין חטיין וכל שכן מין שעורין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין ולא מין חטיין והא דתניא^[א] התם צריש המסכת תמשה דצרים חייצין צחלה החיטין והשעורין והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו חייצין צחלה ומטטרפין זה עם זה אומר ר"י דמשני צירושלמי^(ב) כאן צנשוך וכאן צצלול פי' צנשוך שכל אחת ואחת נעשה עיסה צפני עממה ואחר כן נשכו ונתחצרו יחד התם ודאי אין מטטרפין כולס אלא כמו שמפורשין צצלול שכל הקמחים נילושים יחד ועשו מהן עיסה צהיאי כולס מטטרפים דחשצין כולס כאחד^(ב): ומי

חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא שיפון דישרא שיבולת שועל שבילי תע"א ה"ני אין אורז ודוחן לא מנהני מילי ^(א) אמר רבי שמעון בן צקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא ^(ב) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוין אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוין אלא לידי סירחון מתניתין דלא כרבי יוחנן בן גורי דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו ברת ^(ג) דתניא רבי יוחנן בן גורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ איבעיא להו שקרוב להחמיץ דקדים ומחמיץ או דילמא קרוב להחמיץ הוי חמץ גמור לא הוי תא שמע דתניא ^(ד) אמר רבי יוחנן בן גורי אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו ברת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח וכן ^(ה) היה רבי יוחנן בן גורי אומר קרמית חייבת בחלה מאי קרמית אמר אביי שיציניתא מאי שיציניתא אמר רב פפא שיציניתא דמשתכחא ביני כלניתא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש יעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה ברת יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנם א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי טעמא דריש לקיש א"ל דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו'] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה חייבין על חימוצו ברת והא הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו דהויא ליה מצה עשירה אין חייבין על חימוצה ברת איתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא ^(ו) המחחו וגמזו אם חמץ הוא ענוש ברת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח והא הכא דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו ברת איתער בהו רב אידי בר אבין אמר להו ^(ז) דרדקי היינו טעמא דריש לקיש משום דהוו להו מי פירות ומי

לחם חמץ חוץ ממנחת העומר שאינה צאה אלא שעורין [וכן] מנחת סוטה ופשיטא דדוחן^[א] לא ומאן פליג עליה דרבי יוחנן צהא ומי מחיר: שקרוב צחימוין. אַלמא צא לידי חימוץ ולדידיה יונאין צו משום מלה: חמץ גמור צ"א הוי. ונפקא מינה דאין ענוש כרת ואס אכלו צסוגג אין מציא קרצן: קרמית, מפרש לקמיה: חייבת בב"ה. דמין דגן הוי ואע"ג דחלת^[ז] לחס כתיב צה וגמר לחס לחס מלחס עוני צמנחות צפרק רבי ישמעאל (דף ע: ע:) אורז^[א] נמי לחס הוא: שיציניתא, קלח שקורין נייל"א צלע"ז עגול הוא כעין דוחן ושחור, ליסנא אחרניה שמעמי אשדרניל"א ונמאלת צשיפון: בצינתא, מק' צלע"ז: מין ובשמן, דלל נתן צה מיס: אין חייבין ע"י חימוצו ברת, דמי פירות אין מחמיצין כדלקמן: מצה עשירה, ורחמנא אמר^(פ) לחס עוני: המחחו וגמזו, אשוס לחס דמין דגן קאי ואשמעינן דגמיעה כאכילה לחייצו: המחח, דיטנטפרי"ר צלע"ז שהמחהו צמיס: אין אדם יוצא בה ידי חובתו, דלאו דרך אכילה קאכיל ליה:

דמאי

בתוך המעין [נקראים] [ונקראים] חיים וכו' האי גונא בתולין [דלא] [לא] מטמאי' דכתיב (ויקרא יא) אך מעין ובור מקרה מים יהא טהור והכא במי חטאת כיון שהן בכלי מיטמאין ואין חבורן במעין (ב) מטהרין הנה מעלה, רב שימי אמר מהא טבל ועלה אוכל במעשר הערים שמשו אוכל בתרומה (ג) אמאי בעי הערב שמש והא טהור הוא אלא מעלה, רב אשי אמר מהא והבשר לרבות עצים ולבונה עצים ולבונה בני קבולי טומאה נינהו אלא מעלה עשו הכא נמי מעלה עשו: מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים ובשעורים כו'. הני אין אבל אורז ודוחן אם יעשה מהן מצה אינו יוצא בהן ידי מצה מדאורי' מנא לן ופשטינן [ליה] מהאי קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני וגו' דברים שיתכן לבוא לידי חימוץ אותם הזהירה תורה שלא תניחם להחמיץ אלא תאכלם מצה אבל אלו שאין באים לידי חימוץ לעולם אלא לידי סרחון גם אם תאכלם מצה אינה חשובה מצה, ואוקימנא למתני' דלא כרבי יוחנן בן גורי דאמר כי האורז קרוב להחמיץ, פשטנא שמחמיץ הוא כלומר במהרה מדקתני וחייבין על חימוצו ברת: קרמית עשב כדאמרין קורמי דאגמא: אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה ברת כס"ד משום דהוה מצה עשירה, ואותבי' עליה המחחו פי' המחחו לככר במשקה וגמזו אם חמץ הוא ענוש ברת ואם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח דכיון שפתחו כמין שתייתא יצא מתורת לחם והא הכא הפת מחחי אין יוצא בה ידי חובתו בפסח וחייבין על חימוצו ברת, ורשני' לא תמא דהויא מצה עשירה אלא

חשק שלמה ע"י ר"ח (א) פירש רעיו צבלן הוא כפי' המוס' לעיל לד ע"צ ד"ה ונתן ודוק, (ב) מלשון רעיו נראה דג' אחת היה לו צ' דג' הגמ' כאן דלהלוי הוא מתרומה עממה דעשה צה התורה מעלה.

הוא התרומה מעשר מן המעשר [בבצה יג:], והרמותם במזנו, גלוס כתיב גבי תרומת מעשר [שבת קכז:]. א"א מעתה אפי"ד הקדימו, לתרומה צברי משנתמנה נפטור לוי מהאי קרא [בבצה יג:], ואמאי נקט צצגלים [תמורה ה:]. א"צ עי"ך **אמר קרא**, כתי שלא תאמר כן [בבצה יג:], מב"ץ מתנותיכם, צפרשת לויס כתיב ואל הלויס מדגרי, וכתיב צבאי קרא אס כל תרומת ה', כל דא תרומה שנו חייצים להפריש ממנו [ברכות מז:], ולהכי כתיב כל למימר דכל דא תרומה המוטלת צו ימן [בבצה יג:], אפילו תרומה גדולה [עירובין לא:].

עין משפט

גר מצוה

ק"ב א מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל' ד סמג לאין רסד: ק"ב ב מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה צ סמג לאין רמ': ק"ד ג מיי' פ"ו מהל' איסורי מנחת הלכה ס:

ק"ו ד מיי' פ"ה מהל' חו"מ הל' א ופ"ו הלכה ד סמג לאין עט טוש"ע א"ח ס"י חנג סעיף א:

ק"ז ה מיי' שס ופ"ו מהל' ציבורים הלכה צ טוש"ע שס וטוש"ע י"ד ס"י שדל סעיף א: ק"ז ו ז מיי' פ"ה מהל' חו"מ הל' צ ופ"ו הלכה ה סמג לאין עט טוש"ע א"ח סימן ססב סעיף א:

תורה אור השלם

(א) וַתִּבְשֹׁר אִשָּׁר וַעַבְדְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וַתִּבְשֹׁר כָּל טָהוֹר יֵאָכֵל בָּשָׂר: [ויקרא יג יט:]

(ב) לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֲמִין שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצּוֹת לֶחֶם עֹנֵי כִי בַחֲפִיז יֵצֵאת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָמַעַן תִּזְכָּר אֶת יוֹם יֵצִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: [דברים יז ג:]

לעזי רש"י

איספ"צ"א, פירוש כוסמין, כוסמים (רש"י יחזקאל ד, ט), כוסמת (ירושלמי חלה פ"א ה"א), ציי"א, פירוש קלח (וענין רש"י צרכות דף מ ע"א ד"ה קלח וערוך ערך קלח).

אשדרניצי"א, פירוש מין קמחונים העולה עם הדגן (עיין ערוך ערך וזינן), מ"ס, פירוש פרגין (רש"י ר"ה דף יג ע"צ ד"ה פרגין וענין ערוך ערך פרגין).

דישטנפרי"ר, פירוש להמס (עיין רש"י כחוצות דף י ע"צ ד"ה רזה ורש"י תהלים סה, יא), להמין (רש"י נזיר דף נ ע"א ד"ה ח"ס וחולין דף קכ ע"א ד"ה הממחו), למרק ולעשות דק (מוסף הערוך ערך מנח צ' וערך מהה צ').

רבינו חננאל

ונתן אלמא (עיקרין) [דעקורין] מן המעין הן ותלושי' נינהו, והדר קרי להו מים חיים אל כלי אלמא מחוברים נינהו אלא מעלה עשו בהן דאע"ג דהן כבלי והן

בתוך המעין [נקראים] [ונקראים] חיים וכו' האי גונא בתולין [דלא] [לא] מטמאי' דכתיב (ויקרא יא) אך מעין ובור מקרה מים יהא טהור והכא במי חטאת כיון שהן בכלי מיטמאין ואין חבורן במעין (ב) מטהרין הנה מעלה, רב שימי אמר מהא טבל ועלה אוכל במעשר הערים שמשו אוכל בתרומה (ג) אמאי בעי הערב שמש והא טהור הוא אלא מעלה, רב אשי אמר מהא והבשר לרבות עצים ולבונה בני קבולי טומאה נינהו אלא מעלה עשו הכא נמי מעלה עשו: מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים ובשעורים כו'. הני אין אבל אורז ודוחן אם יעשה מהן מצה אינו יוצא בהן ידי מצה מדאורי' מנא לן ופשטינן [ליה] מהאי קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני וגו' דברים שיתכן לבוא לידי חימוץ אותם הזהירה תורה שלא תניחם להחמיץ אלא תאכלם מצה אבל אלו שאין באים לידי חימוץ לעולם אלא לידי סרחון גם אם תאכלם מצה אינה חשובה מצה, ואוקימנא למתני' דלא כרבי יוחנן בן גורי דאמר כי האורז קרוב להחמיץ, פשטנא שמחמיץ הוא כלומר במהרה מדקתני וחייבין על חימוצו ברת: קרמית עשב כדאמרין קורמי דאגמא: אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה ברת כס"ד משום דהוה מצה עשירה, ואותבי' עליה המחחו פי' המחחו לככר במשקה וגמזו אם חמץ הוא ענוש ברת ואם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח דכיון שפתחו כמין שתייתא יצא מתורת לחם והא הכא הפת מחחי אין יוצא בה ידי חובתו בפסח וחייבין על חימוצו ברת, ורשני' לא תמא דהויא מצה עשירה אלא

חשק שלמה ע"י ר"ח (א) פירש רעיו צבלן הוא כפי' המוס' לעיל לד ע"צ ד"ה ונתן ודוק, (ב) מלשון רעיו נראה דג' אחת היה לו צ' דג' הגמ' כאן דלהלוי הוא מתרומה עממה דעשה צה התורה מעלה.

הוא התרומה מעשר מן המעשר [בבצה יג:], והרמותם במזנו, גלוס כתיב גבי תרומת מעשר [שבת קכז:]. א"א מעתה אפי"ד הקדימו, לתרומה צברי משנתמנה נפטור לוי מהאי קרא [בבצה יג:], ואמאי נקט צצגלים [תמורה ה:]. א"צ עי"ך **אמר קרא**, כתי שלא תאמר כן [בבצה יג:], מב"ץ מתנותיכם, צפרשת לויס כתיב ואל הלויס מדגרי, וכתיב צבאי קרא אס כל תרומת ה', כל דא תרומה שנו חייצים להפריש ממנו [ברכות מז:], ולהכי כתיב כל למימר דכל דא תרומה המוטלת צו ימן [בבצה יג:], אפילו תרומה גדולה [עירובין לא:].

כד.

(א) [לעיל כג.], (ב) שנה
 (ג) [שם לקמן כט:
 בכות קה:], (ד) [ע' חוס'
 שנה נא. ד"ה אלו חוס'
 דה יד: ד"ה הילך],
 (ה) קידושין מט: ע"ש,
 (ו) [שנה לג:], (ז) פסחים
 (ח) כ"ז קט. לעיל
 (ג), (ט) [לקמן כה:],
 (י) [לעיל כג:], (כ) [פרכין
 (כג.) ל' ע"ל סוף כה
 לעיל

בעדים פסולין ודיינים
עדים פסלי נמי דייני
ועדים כשרין דמינו
עדים מחקיף לה רבא
עדים פסלי נמי דייני
אלא מינו דפסלי דייני
עדים תו ליכא לא צרי
הא ליכא כת אחרת
פסלי היינו דרב דימי
סבר אמרינן מינו ומר
גופא ⁽⁶⁾ אמר ר' פה
תני עדו אינו ור"ל
בבית המדרש כאילו
בוה אמר רבינא והלא
המדרש כאילו עוקר
מחבבין זה את זה כי

וּבְמַחֲשָׁבִים הוֹשִׁיבֵנּוּ. שֶׁאֵין נִוְחִין זֶה עַם
וְהַמְלֹאֶס סִפֵּק מִדָּס: **בַּחֲנִי** נֶאֱמַר
יֵלֵךְ. לְהִיט דָּוִן: **אָבָא**. פֶּסוּל מִן
וְנִסְרָה לְדוּנִי לֹא לִזְכּוֹת וְלֹא לְחִיזוֹ
וְנִסְרָק לֵן צִיטְרִיקִין (דף: סו). מִלָּה
וְנִמְנוּ חֲטָט עַל צִיטֵּי דָּוִן: **דוּר**. עֵלֵי
שֶׁאֵין שְׂעוּסָה: **יִבֹּל** לְחֻזּוֹר בּוֹ. וְלִישָׁלָם
וְשִׁעָה גְּמוּרָה: **גְּמ'** דִּקְבָּלָהּ עֲלֶיהָ
חֲדָה. לִינֵה וְאֶסֶ"ג דִּלְכָּא מִרִּי
מִתְרִינֵי הַגְּדִילֵי אֶ"ר מִחֲזִיר יִכּוֹל לְחֻזּוֹר
וְ: **בְּמַחֲוֹל** אֶ"ר חֲמוּצֵה אִמֶּר
נִמְצָעֵה נֶאֱמַר עֲלֵי אֵלֶּה אִו אֲשֶׁר אִס
יִכְוֵן יֵהָא מַחֲוֹל לָךְ הֵסֵךְ קִאֲמִיר
אִינוּ יִכּוֹל לְחֻזּוֹר צִ דִּהָא זֶה
צִמָּה שְׂצִדוֹ מִכּוּיִן שִׁילָא זִכָּא:
וְגַבִּי בִּאתָן דָּר. נִמְצָעֵה אִמֶּר
חֲמוּצֵה אִס יִמְחִיבֵי אֵלֶּה אִו אֲשֶׁר
וְסוֹן לָךְ: **דְּבִרֵי הַבֵּי** יִבֹּל לְחֻזּוֹר.
וְהִילֵךְ וְהִמְנוּן צִדוֹ אִו עַם לְחֻזּוֹר
וְהִילָךְ אֵלֶּה מִדְּרִינֵי כְּשִׁיר: נִמְצָעֵה
נִמְצָעֵה קִאֲמֶר. וְפִלְגִי אִמְרִינֵיהּ:

[illegible]

בְּחֻלָּה במקרא ובמשנה וכו'. פירש רבינו חס' דחלמוד שלטו
אלו פוטרינ' עלמנו ממה שאמרו החמייס (מסכתא פ"ד דף
ט"ו.) לעולם ישלם אדם שליש במקרא שליש במשנה שליש בש"ס
אע"פ כן אלו קוראים בכל יום פרשת התמיד ושונים במשנת איזוהו
מקומו וגורסין רבי ישמעאל אומר
בשריזי מיגו דפסלי' בשלם עשרה מדות וכו' :

אמר רב דימי כגון דקבליה עליה
בחד. פירש הקובץ' לאפילו
הכי קאמר ר' תמיר דיכור לחזור
וזה נהיה ר'יון לנדרותא נקמיה
הוא ליה למימר לא נריבא כי
דמקאמר כגון משמע לדוקא קא
אמר כגון דקבליה עליה צדע על כן
נהא לאמלתיהו רבנן קאי לדוקא
כגון דקבליה עליה חזי דהא
לרעותא הוא לאיכא קאמרי רבנן
לדני יוכל לחזור וצאנא אי קבליה
עליה כד מרי יוכל לחזור וצאנא
לרבנן מיון לאיכא חרמי לרעותא:
רבא

לֹא הָיְתָה רָמָה בְּבֵית
יִרְמְיָהוּ וּמוֹתָנִן זֶה בֹּהֶם הָיָה קָאָמַר כֹּא וְרָאָה כֹּה
הָאֵל דִּיתִיב רַבִּי וְקָאָמַר אֲסוּר לְהִטְמִין אֶת הַצֹּנוֹן אֲמַר
יֹסֵי אָבָא *הִתִּיר לְהִטְמִין אֶת הַצֹּנוֹן א"ל כִּבְר
כֹּא וְרָאָה כֹּמָה מִחֻבְבִּין זֶה אֶת זֶה דֹּאִילוּ רַבִּי יוֹסֵי קִיִּים
רַבִּי דֹּהָא ר' יִשְׁמַעֲאֵל בְּר' יוֹסֵי מִמְּלֵא מְקוֹם אֲבוֹתָיו
לִפְנֵי רַבִּי וְקָא אֲמַר כִּבְר הוֹרָה וְקָא א"ר אֲשֶׁרִי
(אֵת) שְׁנֵי מִקְלוֹת לֵאחֹד קִרְאָתִי נִעֻם וְלֵאחֹד קִרְאָתִי
ל"ח שְׂבָאֲרָן יִשְׂרָאֵל שְׁמַנְעִמִין זֶה לֹזֶה בְּהִלְכָּה
בְּלִ שְׁמַחְבֵּלִים זֶה לֹזֶה בְּהִלְכָּה *וַיֹּאמֶר (אֵלִי) אֱלֹהִים
יִיִּם וְגו' *וְשָׁנִים זִיתִים עָלֶיהָ יֵצֵהר אֲמַר רַבִּי יִצְחָק אֵלֹ
זֶה לֹזֶה בְּהִלְכָּה כִשְׁמֵן זִית וְשָׁנִים זִיתִים עָלֶיהָ אֵלֹז ת"ח
בְּהִלְכָּה כִּוִּית * וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאֵרָא וְהִנֵּה שְׁתֵּים נָשִׁים
וְלֹהֲנָה כְּנָפִים כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וְתִשְׁאֲנָה * הָאִיפָה בֵּין
אֲמַר אֵל הַמֶּלֶאךָ הַדּוֹכֵר כִּי אֵנָּה הִמָּה מוֹלִיכֹת אֶת
תֵּלֶה בֵּית בֶּאֱרָץ שְׁנַעַר * א"ר יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן
הָרוּחַ שִׁירְדוּ לְכַבֵּל וְגִסּוֹת הָרוּחַ לְכַבֵּל נְחִית וְהָאֲמַר
יִדּוּ לַעֲוִלִים תִּשְׁעָה נִמְלָה עֵילִים וְאַחַת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵ
כּוֹבֵי הוּא דֹאִישֵׁתְרַבֵּב לַעֲיִלִם דִּיקָא נְמִי דְּחִתִּיב לִבְנוֹת
ש"מ וְהָאֲמַר מִר * סִימָן לְגִסּוֹת הָרוּחַ עֲשִׂיתָ וְעֲשִׂיתָ
עֲשִׂיתָ תוֹרָה דְּחִתִּיב * אַחֲוֹת לָנוּ קִטְנָה שְׂבָלִים אֵין לָהּ
זִנְיָה לְמַמּוֹר דְּרָבִי וְזִכְתָּה לְלַמֵּד מֵאֵי כִבֵּל א"ר יוֹחָנָן
בְּמִשְׁנֵה בְּלוּלָה בְּתַלְמוּד * בְּמַחֲשָׁבִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמִתְנִ
* תַּלְמוּדָה שֶׁל כֵּבֶל * מִתְנִי * אֲמַר לוֹ * נִאֲמַן עָלֶי
נִאֲמָנִים עָלֶי שְׁלֹשָׁה רוּעֵי בֶקֶר ר"מ אֲוֹמַר יִכּוֹל לַחֲזוֹר
נִי יִכּוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ הִיֵּה חֵיִיב לְחַבֵּירוֹ שְׁבוּעָה וְאֲמַר לוֹ
מִי אֲוֹמַר יִכּוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ וְחִכֵּי * אֵין יִכּוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ;
יֵה דֶרֶב נִחְמָן בְּרִיה דְּרַב יוֹסֵף כְּגוֹן דְּקִבְלִיהָ עָלֶיהָ חֹדֶר
וְאֵל מַחֲלוּקַת בְּמַחֲוֹל לָךְ אֲבֵל בִּאתָן לָךְ דְּבִרִי הִכֵּל יִכּוֹל
רִב בִּאתָן לָךְ מַחֲלוּקַת אִיבִיעִיא לְהוֹ בִּאתָן לָךְ מַחֲלוּקַת
לֵא אֵין יִכּוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ אוֹ דִּילְמָא בֵּין בּוֹ וּבֵין בּוֹ מַחֲלוּקַת
מַחֲלוּקַת בִּאתָן לָךְ אֲבֵל בְּמַחֲוֹל לָךְ דְּבִרִי הִכֵּל אֵין יִכּוֹל
לְמַמָּא בִּאתָן לָךְ מַחֲלוּקַת אֲבֵל בְּמַחֲוֹל לָךְ דְּבִרִי הִכֵּל
דֹּאֲמַר כְּרִבִּי יוֹחָנָן אֵלֹא אֵי אֲמַרְתָּ בֵּין בּוֹ וּבֵין בּוֹ
מֵאֵן רַבָּא מַעֲמָא דְּנִפְשֵׁיהָ קָאֲמַר אִיתִיבִיהָ רַב אַחָא
הָ חֵיִיב לְחַבֵּירוֹ שְׁבוּעָה וְאֲמַר לוֹ דוּר לִי בְּחַיִּי רֵאשֶׁךְ
לַחֲזוֹר בּוֹ וְחֻכְמִים אֲוֹמְרִים אֵין יִכּוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ
מֵאֵן

[illegible][illegible]

(ח) גמ' ח"ר יצחק וכו'
ח"ח שצא"י שמשמנין
זה לזה:

(א) וַאֲרַעָה אֶת הָצֶאֱן
הַהֶרְגָה לְכֹן עֲנֵי הָצֶאֱן
אֶקַח לִי שְׂנֵי מַקְלוֹת
לְאַחַד קִרְאֹתִי וְעַם
לְאַחַד קִרְאֹתִי חֲבֵלִים
וַאֲרַעָה אֶת הָצֶאֱן;
[זכריה יא.]

(ה) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁנֵי בָנִי
הֵיכָל־הַעֲמֻדִים עַל
אֲדָוֶן כָּל הָאָרֶץ:
[וְהָיָה כֵן.]

(ו) שנים וימים עליה
 אחד מיצין תכלה ואחר
 על שמואלה: (ויסתר ג.)
 (ח) ואשא עיני וארא
 ונהא שתיים נשים
 ידעתי ורות כנענית
 ודעה כנפי כנפי
 תחסידה ותשאנה את
 האיפה בין הארץ ובין
 השמים: ואמר אלי
 בלאך הדבר בי אלה
 ומה מולכת את
 האיפה: ויאמר אלי
 בלכות לה בית בארץ
 ששך והבן והנהיה
 שם על מכתלה:

זכרה, ה, ט-יא]

(במחשבים הושיבו
במתי עולם: איזה ג' ו')

[א] והינין אילן של זית,
 עצי תוני' ערובינן יח
 עציב דיה מרורין וחסין
 פסחים ד' ע"א ד"ה מה
 (גליות): [ב] וציל את
 (גליות) וכו'ה
 בהגון בכתי' (דקס'):
 (ומדכתיב וכל' בלא
 פסוקי ה"ה דריש שלא
 תתקיים ולא עמד לה
 תבית בארץ שנער, כך
 הוכיח המוכיח' כפי'
 החומש סוף פ' מטות,
 ע"ע חסופות קידושין
 ט"ז ע"ב (גליות):
 [ג] כתי' ונינת בבב'ל
 חורא דאכתי' (וכי'ה)
 קידושין. ועי' תורת
 חיים: [ד] כתי' ונינת
 חורא דאכתי' וכו'ה

בְּכֹחַ (דק"ס): [ו] בכת"י ד'
רש"י חגיגה דף י ע"א ד'
עכ"ל, וע"ע ריטב"א ביומא
רש"ש: [ט] בכת"י ומא' ו'
ברע"ב ובר"ן הג"ר נאמן

ל'יקומי רש"י התיב
אבות

א מ"י פ"ד מהל' שבת
הלכה ד' סמוג לארץ סה
ש"ע א"ח ס"י רנו סע"ף
:1
ב ג מ"י פ"ו מהל'
סנהדרין הלכה ז סמוג
יו"ט טו"ש"ע ח"מ ס"י כז
סע"ף א וצסקנו מידו:
ד מ"י שם הלכה ג
טו"ש"ע שם סע"ף ג:

וְחִכְמִים מַחְבִּיבִין
זֶה הָלֵא תִרְאֶה כִּי מִי
יִרְאֶה וְיִשׁ לְקִישׁ בְּבֵית
וְיִדְרֹשׁ רֹאֵה כֹחַ הַחֲכָמָה
לֹא כָּאֵלּוּ עֹקֵר הָרִים
תִּחְנַן זֶה בִּזְוָה, וְהִיא
מֵרַע עַל ר' מֵאִיר פֶּה
וְשׁ יֹאמֶר דָּבָר זֶה
ע"פ שֶׁאֵמֵר רַבִּינָא
וְיִרְאֶה ר' מֵאִיר בְּבֵית
וְיִדְרֹשׁ כָּאֵלּוּ עֹקֵר וְטוֹחַן
הָרִים זֶה בִּזְוָה, וְכֵן

[illegible][illegible]

כגון דקבליה בחדר.
אא אין יכול לחזור בו.
לול בעל דין עצמו אם
יפקד כיוצא בהן (וקי"ל)
מאיר וחכמים במחול
כלל אין יכול לחזור בו.

אכל קל ואין חסרון כיס
פשוטין באדם. כל זמן
ש' מנחה לה' ציון יאמר
רהב וצבא מנשאים אותם
העיירות [תהילים פז, ה].

[illegible][illegible]

במאן מצלינן אקצירי ואמרינן. כמאן בר' יוסי.
לדמר כפ"ק דר"ה (ד' טו.) אלס דקון צכל יוס דלולו לרענן דלח' לכו
דקון צר"ה כיון שגמר דין לין תפלה מועלת להן: קצירי קצירי
משש. חולין ומיקרי קצירי לפי שגפס קצרה מממת חליס: בתני' דלא
בבב"א. מתני' דש"י ענה משום דלא
מתאכלל צ"י ריפתא: דלא בבב"א.
לדלו לצנא' כיון דלכלי צהדי ריפתא
תציל מיקרי ואסור: נקדני. שאוכלי
נקיות. לשון אחר נקדי שמדקדקים
צאליהן ונדלמרי צפ' שלשה שאלו
(פסחים ק"ה.) וכן לנקר
מליו (פס' טו.) וכן
מפרסין נקדני מנו (מנחות
) הנקדני תופסין אותו
ע"כ. וכן המדקדק צדק
נקדני נקדני: בחבסי.
קמה של קליות. וכן פ"י
פרק ל"ג שעה נפסח דף מ'
וע"כ מדרש רבא. ור"ם
פירש קמה של עשוי
ופירושו מלה יתר
לפרש"י. ה"ל ל' לקחתי
קומחא דלשונא. ועד
אמר פ' כל שעה [ס'
ממנו ליה קדמה נחסי.
ואי קומחא דלשונא ה'
אמר לעיל מניה נהוא
פירקא דף ל"ג דלסור:
צ"ב. כלומר אם
יטען לזון יזון ולא יזון
צביל כדד רע:
ב"ד. מין חליס
רע: כ"כ
שכך
דפסוק עיריה צמור.
שלא תעכל מר וכל זמן
שמתאכל מין
ממנו ה"ל נקדני:
והוגרי צדע. פירוש
מוגר וקדני ה"ל דעני
לפי שהיה משבשש (על
ממנו) ה"ל שעה
לשכך צדע המדרש:
שכך צדע. בעיריה.
שלא אטעך ליש על גבי
קרקע: שעמני מצי'.
משום ה"ל נקדני:

ליקוטי רש"י

קצירי. חליס. מרינן.
תלמידי המעיס שכן
חשויי כח. כמאן בר'
יוסי. דלמר אלס דקון
צכל יוס ותפסלו שדיו
אחיו לזנות ולא יקטוהו
מיתה דלי כרענן דלמרי
אין ידון אלס דלא
השנה ה"ל כד נקדני
עליו [ר"ה טו.] שם
תלמידי המעיס חליס ה'
דלמר ממנו מדרש
מנחן מלעין אקצירי
ואמרינן קצירי יוסי
(בבב"א כ"ב.) בב"ס.
מנסס ועוד [ב"ס טו.]
מירעס. דבר נכבדות
[א.] שבור מצי'.
מלך פרס ה"ל [מס' נג.]
ברוצא. עלה של לול
[שבת ק"ט.] ענפי דקל
דלמרי [מ"ק ז.]
מירעס. מירעס. שית
נכרית [ב"ס פד.]
גופא. קנקן של חרס
[יבס יב.] צנא. סל
[חולין מ.] ומצי'.
מפסל [מס' מ.]

במאן מצלינן אקצירי ואמרינן. כמאן בר' יוסי.
לדמר כפ"ק דר"ה (ד' טו.) אלס דקון צכל יוס דלולו לרענן דלח' לכו
דקון צר"ה כיון שגמר דין לין תפלה מועלת להן: קצירי קצירי
משש. חולין ומיקרי קצירי לפי שגפס קצרה מממת חליס: בתני' דלא
בבב"א. מתני' דש"י ענה משום דלא
מתאכלל צ"י ריפתא: דלא בבב"א.
לדלו לצנא' כיון דלכלי צהדי ריפתא
תציל מיקרי ואסור: נקדני. שאוכלי
נקיות. לשון אחר נקדי שמדקדקים
צאליהן ונדלמרי צפ' שלשה שאלו
(פסחים ק"ה.) וכן לנקר
מליו (פס' טו.) וכן
מפרסין נקדני מנו (מנחות
) הנקדני תופסין אותו
ע"כ. וכן המדקדק צדק
נקדני נקדני: בחבסי.
קמה של קליות. וכן פ"י
פרק ל"ג שעה נפסח דף מ'
וע"כ מדרש רבא. ור"ם
פירש קמה של עשוי
ופירושו מלה יתר
לפרש"י. ה"ל ל' לקחתי
קומחא דלשונא. ועד
אמר פ' כל שעה [ס'
ממנו ליה קדמה נחסי.
ואי קומחא דלשונא ה'
אמר לעיל מניה נהוא
פירקא דף ל"ג דלסור:
צ"ב. כלומר אם
יטען לזון יזון ולא יזון
צביל כדד רע:
ב"ד. מין חליס
רע: כ"כ
שכך
דפסוק עיריה צמור.
שלא תעכל מר וכל זמן
שמתאכל מין
ממנו ה"ל נקדני:
והוגרי צדע. פירוש
מוגר וקדני ה"ל דעני
לפי שהיה משבשש (על
ממנו) ה"ל שעה
לשכך צדע המדרש:
שכך צדע. בעיריה.
שלא אטעך ליש על גבי
קרקע: שעמני מצי'.
משום ה"ל נקדני:

יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכל מר אמר
ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
כ"ש שנשמוך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' מרפון אמר ליה
רבי מרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
תרדן ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
אמרה ההיא מפרוניתא לרבי יהודה מורה ור' אמר לה הימנותא בידא דההיא
איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרי צידעי
מן הפסח עד העצרת אלא (חכמת אדם תאיר פניו) אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
אסירין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא^א וכל
שעה ושעה אני נכנס לכך אחד ואחד ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל
גופא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל
צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתו דרבי יהודה
נפקת נקמת עמרא עבדה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
שעמני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא את ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
ילאח לשוק וקמה ללמר (א) ועדה גלימא: דהומבי. ועשה ממנו סרבל טוב: וכד נפקת. איחיה לשוקא הוה מיכסי ציה:
(ד) ורבי יהודה כד הוה מלי הוה נמי מכסי ציה: שעמני מעי'. שהיה לן חצי כל כך שלא היה לן אחר:

במאן מצלינן על קצירי ועל מרינן [במאן
בר' יוסי] מדאמר קצירי ומרינן שמע מינה
קצירי קצירי ממש מרינן רבנן: ומותר בעבה:
מתני' דלא בבב"א^א דאמר ר' יורא בבב"א^א
משפשי דאכלי לחמא בלחמא א"ר חסדא (ב)
דמשאיל להון להלין נקדני דהוצל הדין דייסא
היכין מעלי למיכלה דחייט בלחמא דחייט
ודשערי בלחמא דשערי או דלמא דחייט
ברשערי ודשערי בדחייט רבא אכליה בחסיס
רבה בר רב הונא אשכחי רבא הונא דקאכיל
דייסא באצבעתיה אמ' ליה אמאי קאכיל מר
בידיה א"ל הכי אמר רב דייסא באצבעתא
בסיס וכל דכן בתרתין וכל דכן בתלת אמר
ליה רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא
לרבה בריה מוזנים לך למיכל דייסא עד
פרסה למיכל בישראל דתורא עד תלתא פרסין
אמר ליה רב לחייא בריה וכן א"ל רב הונא
לרבה בריה^א כל מידעם לא תפלוט קמיה
רבך לבר מן קרא ודייסא שהן דומין לפתילתא
של אבר ואפילו קמי שבור מלכא פלוט רבי
יוסי ורבי יהודה חד אכיל דייסא באצבעתיה
וחד אכיל בהוצא א"ל דאכיל בהוצא דאכיל
באצבעתיה עד מתי אתה מאכילי צואתך
אמר ליה דאכיל באצבעתיה דאכיל בהוצא
עד מתי אתה מאכילי רוקך רבי יהודה
ורבי שמעון אייתו לקמיהו ב"ד. רבי
יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכל מר אמר
ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
כ"ש שנשמוך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' מרפון אמר ליה
רבי מרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
תרדן ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
אמרה ההיא מפרוניתא לרבי יהודה מורה ור' אמר לה הימנותא בידא דההיא
איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרי צידעי
מן הפסח עד העצרת אלא (חכמת אדם תאיר פניו) אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
אסירין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא^א וכל
שעה ושעה אני נכנס לכך אחד ואחד ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל
גופא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל
צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתו דרבי יהודה
נפקת נקמת עמרא עבדה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
שעמני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא את ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
ילאח לשוק וקמה ללמר (א) ועדה גלימא: דהומבי. ועשה ממנו סרבל טוב: וכד נפקת. איחיה לשוקא הוה מיכסי ציה:
(ד) ורבי יהודה כד הוה מלי הוה נמי מכסי ציה: שעמני מעי'. שהיה לן חצי כל כך שלא היה לן אחר:

יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכל מר אמר
ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
כ"ש שנשמוך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' מרפון אמר ליה
רבי מרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
תרדן ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
אמרה ההיא מפרוניתא לרבי יהודה מורה ור' אמר לה הימנותא בידא דההיא
איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרי צידעי
מן הפסח עד העצרת אלא (חכמת אדם תאיר פניו) אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
אסירין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא^א וכל
שעה ושעה אני נכנס לכך אחד ואחד ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל
גופא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל
צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתו דרבי יהודה
נפקת נקמת עמרא עבדה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
שעמני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא את ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
ילאח לשוק וקמה ללמר (א) ועדה גלימא: דהומבי. ועשה ממנו סרבל טוב: וכד נפקת. איחיה לשוקא הוה מיכסי ציה:
(ד) ורבי יהודה כד הוה מלי הוה נמי מכסי ציה: שעמני מעי'. שהיה לן חצי כל כך שלא היה לן אחר:

מצלינן אקצירי. רופא חולי עמו ישראל: מרינן. על פליטת סופריהן:
מתניתין. דקמי דענה לא מתאכלל צריפתא: דלא בבב"א. דמלפתי
פיתין דייסא דהוה ענה: נקדני. דייקנים צמאלל: ודיבין מצלינן.
צאיה דבר מעולה אכלת דייסא: דחייט. יכול לאכלה צלחם של
חטים ודיסא דשערי יכול לאכלה
צלחם של שעורים: או דילמא. דיסא
של חטים יפה לאכול צלח שעורים
ושל שעורים צלח חטים. ואית דגרסי
נקרי מלשון כי קרן עור פניו (שמות
ל) מלאים חכמה ומאירה פניהם שנה'
חכמת אדם תאיר פניו: אכלה בחסיס.
היה מלפח פיתו צמסי. ומפרש לה
צמסקת פסחיס (דף טז.) קימחא
דלשונא קמה של קליות שעורים
שלא הצילו שלש ומינשין אותן צמור
וקלופין הן: מוזני לך לאכיל דייסא
עד פרסה. דע שאותו מלכל אינו סועד
לכן אלס עד הליון פרסה. וצמר
השור עד שלש פרסאות: צ"א אי
מוזני לך לאכיל דייסא עד פרסה.
לך אחר דייסא לאכול וטפי לא. ולאכול
צמר שור לך עד שלש פרסאות: כ"כ
מידעם לא תפלוט קמי רבך. לא תרוק
רוק צמי רבך כדלמר צמס' עירובין
(דף טז.) הרק לפני רב חייז מיתה
שנאמר וכל משנאי להבו מות אלס אם
אכלת דלעת ודיסא וזדמן לך הרוק
צפין פלוט צמי רבך וזרוק אותו לחון
ש"ס צ סכנת נפשות שכן קשין לגופו
של אדם כפחליה של אבר: ואפילו
לפני שבור מלכא פלוט. ולא תחזיט:
עד מתי אתה מאכילי רוקך.^א

יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכל מר אמר
ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
כ"ש שנשמוך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' מרפון אמר ליה
רבי מרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
תרדן ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
אמרה ההיא מפרוניתא לרבי יהודה מורה ור' אמר לה הימנותא בידא דההיא
איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרי צידעי
מן הפסח עד העצרת אלא (חכמת אדם תאיר פניו) אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
אסירין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא^א וכל
שעה ושעה אני נכנס לכך אחד ואחד ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל
גופא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל
צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתו דרבי יהודה
נפקת נקמת עמרא עבדה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
שעמני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא את ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
ילאח לשוק וקמה ללמר (א) ועדה גלימא: דהומבי. ועשה ממנו סרבל טוב: וכד נפקת. איחיה לשוקא הוה מיכסי ציה:
(ד) ורבי יהודה כד הוה מלי הוה נמי מכסי ציה: שעמני מעי'. שהיה לן חצי כל כך שלא היה לן אחר:

דלי

(ב) ע"י חוסי' ר"ה טו.
כמאן. (א) [פס' טו.]
ע"ש. (ב) [מדרש כו'].
(ד) מכות נה. ע"ש.
(ה) כדאיתא שם בפ' כל
שעה לט ע"ב.

הנהגות הב"ה

(א) גבי' אמר רב
תקול ליבא דמשאיל:
(ב) רש"י ד"ה מין שאין
וד"ה כ"ש דמעיל דל"א:
(ג) ד"ה נפקת וכו' ללמר
ה"ל דלמא דלמא דל"א:
(ד) ד"ה וכו' נפקת וכו' דל"א
ור' יהודה דל"א:

תורה אור השלם

(א) מי כהן וכו' וכו'
פסוק דבר חכמה אדם
תאיר פניו וכו' פניו
תאיר: [מס' ת. א.]

פירוש הרא"ש

במאן מצלינן אקצירי
ואקצירי בר' יוסי.
לדמר אלס דקון
צכל יוס ותפסלו שדיו
אחיו לזנות ולא יקטוהו
מיתה דלי כרענן דלמרי
אין ידון אלס דלא
השנה ה"ל כד נקדני
עליו [ר"ה טו.] שם
תלמידי המעיס חליס ה'
דלמר ממנו מדרש
מנחן מלעין אקצירי
ואמרינן קצירי יוסי
(בבב"א כ"ב.) בב"ס.
מנסס ועוד [ב"ס טו.]
מירעס. דבר נכבדות
[א.] שבור מצי'.
מלך פרס ה"ל [מס' נג.]
ברוצא. עלה של לול
[שבת ק"ט.] ענפי דקל
דלמרי [מ"ק ז.]
מירעס. מירעס. שית
נכרית [ב"ס פד.]
גופא. קנקן של חרס
[יבס יב.] צנא. סל
[חולין מ.] ומצי'.
מפסל [מס' מ.]

הנהגות וצינונים

(א) צ"ל איבא דמשאיל.
וכ"ה בתוס' (רש"י).
וכ"ה בכמה בח"י. וראה
(ב"ח) [צ"ל ב"ד. פס' טו.]
ועי' לקמן ע"ב ה"ה
עושה וכו' (גליון). ועי'
שם בהגהות וצינונים אות
ג: ג' בברכות נה ע"ב:

איתא וכו' אולינא בדיקנא נפשיא בבב"א: [ד] בגמרא לפינוי בהיפוך הסדר, דברי מאן דאכיל בהוצא בתחילה. אמנם בכל כהה"י של הגמ' ובראשונים הוא בהיפוך: [ה] נדציל חטים או שעורים מבושלים (רש"י): [ו] בהגה"ש
נוסף שבקיאים לתקן מאכילם: [ז] נדציל פירש"י: [ח] דאמר אדם דקון בכ"ל יום כצ"ל (רבי' והגה"ש):

מסורת היש"ם
עם הוספות

(א) פמחים סו, (ב) קיג, (ג) מענית ח, (ד) שגח סג, מועד קט, טז, (ה) [עיין מוס, כחצות סג: וצנח צמר נט, ד"ה המוס, (ו) [סנהדרין דף לו, (ז) [גדרים פא, ע"ס, (ח) שבת יז, קטז, זבחי יג, (ט) פיסקא ז.

(א) גמ' הוה שדיין נ
נרכושמא: (ב) רש"
ל"ה שמקפס וכו' נ
כשהיה נשבע:

(ג) פְּרִי צְדִיק עֵץ חַיִּים
וּלְקַח נַפְשׁוֹת חַכָּם:
[משלי יא, ל]

(ה) ואני זאת ברה
אותם אמר יי רוד
אשר עליך דברי אש
שמתי בפיד לא ימוש
מפיד ומפי זרעך ומפי
זרע זרעך אמר
מעשה ועד עולם:
[ישעה נב, כא]

פ צל **פ**
 (עפ"י)
 (רש"י)
 ובח"י
פצפצות ע"י וואס פ
 ע"א רעז' כח ע"א
פ נ"א **פ**
פ **פ** **פ**
 (גל"י)
 דאמיר, כצ"ל (גל"י)
פ צל **פ** **פ**
 (רש"י)
 (כח"י)
פ **פ**
פ ראשונים וכת"י ורב
פ **פ** **פ**
 (י' ית"ב)
 תענית, כצ"ל, וכן כת
 סמך, מורש"ל (גל"י)
פ **פ** **פ**
 ילחא **פ**
פ **פ** **פ**
 "אתח" **פ**
פ **פ** **פ**
 (גל"י)
 כ' בעריבין כ'
 ע"ב פורשי' קריית
 כפר, וכן עוק' ע'
 ערך ערך
 (גל"י) **פ** רש"י שו"ת
 תבוכת'
 (דפוס) חס"ד, ומה'
 ורע"י וואס פ
 כ' **פ** **פ**
 (גל"י)

ירושלם הא דאמורין. דקאמזר אמה ארי קן שועל: בני בתירה. גמז' פסקים שהיו נשאים ובשציל שראו להלל שהיה גדול בצורה ועלה אפיק מצבל עזב נשארין ומיטבו שיש עליהן: רחוק דה"ל דעדיף מיניהו. והלכות שהיו נשאלות מהן צימ המדרש ועלמות מהן ויוצין דבז: חביבין יסורין. שראה שהעולו יסורין של ר"א שלא שלטו זו רימה: בצמירתא. אפן שצמקוס קטנים: צצירא. חולי שצמקין הפה ושמו מיטג'א: אהורייין. שומר קטן: כיפתא. מקפוא: עבר קליד. לרבי: קליידו. למימא: תליא דרשיה בכנפי דרבי. המציא את ראשו מתח כנפי כסותו: אמרי.

בני בתירה נמי דחוּו להלל דעדף מינייהו אלא וכן שמעון בן גמליאל ודאי ענוותן הוה אמר רבי חביבין יסורין קבל עליה תליסר שני שית בצמירתא ושבע בצפרנא^ט ואמרי לה שבעה בצמירתא ושית בצפרנא^י אהורייירה דבי רבי הוה עתיד משבור מלכא כד הוה רמי כיסמא לחיותא הוה אזיל קלא בתלתא מילי הוה מכיין דרמי בההיא שעתא דעייל רבי לבית הכסא ואפי' הכי מעבר ליה קליה לקלייהו ושמעון ליה נחותי ימא ואפי' יסורי דר' אלעזר בר' שמעון עדיפי מדברי דאילו ר"א בר' ש מאהבה באו ומאהבה הלכו דרבי ע"י מעשה באו וע"י מעשה הלכו ע"י מעשה באו מאי היא דההוא עגלא דהוּו קא ממטו ליה לשחיותא אזיל תליא קרישיה כבנפיה דרבי וקא כבי אמר ליה זיל לכך נוצרת אמרי הוואל ולא קא מרחם ליתו עריה יסורין וע"י מעשה הלכו וימא חד הוה קא כנשא אמתיה דרבי ביתא הוה^י שריא בני כרכושתא וקא כנשא

בשנים שוכרתו בשמנה^פ אתויוה לקמיה אמר ליה אי הדרת כך יהיבנא לך ברתאי הדר ביה איכא דאמרי נסבה וגירשה איכא דאמרי לא נסבה כלל כדי שלא יאמרו בשביל זו חזר זה ולמה^ק ליה כולי האי דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן^ל כ"ל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בשיבה של מעלה שנאמר^מ אם תשוב ואשייב לפני תעמוד וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו^נ הקב"ה גזור גזירה מבטלה בשבילו שנאמר^ס ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה אמר ר' פרנץ אמר ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזורעו^פ לעולם שנאמר^צ ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ר' מעתה ועד עולם מאי אמר ה' אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם אמר ר' ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא ואקריהו לא ימוש מפך יתיב ארבעים תעניתא אחרני ואקריהו לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך אמר מכאן ואילך לא צריכנא תורה מחזרת על אהא^ק ואקריהו לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך יתיב מאה^ל תעניתא אחרני אכסניא שלה ר' יזרא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשחכת גמרא בבלאה מיניה כי היכי דלא נסדריה יתיב מאה אחרניתא דלא לשכוב ר' אלעזר בשניה ונפלין עוליה מילי דצבורא וייתיב מאה אחרני דלא נשלש ביה גורא דגיהנם כל תלתין יומי הוה בדיק נפשיה שגג תגורא סליק וייתיב בגויה ולא הוה שלטא ביה גורא יומא חד יתבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה וקרו ליה^מ קמין^נ חרד שקיה אמר רב יהודה אמר רב^ס מאי דכתיב^פ מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ דבר זה אמרו

ז א מ" פ"א מהלכות
ח"ח הל' ב סמג עשין
יב עוש"ע י"ד ס' רמה
סעיף ג:

דגריד ע'למא. נמשך
העולם [יומא פג: עורא ד,
טז]. אדורירידיה. ממונה
על הקוסים ופירות שלו
[שבת קיג:]. שבור
מ'לכא. מלך פרס היה
[סוכה גג:]. בד' הוי רמ'י.
כסהיה משליך [ע"פ מגילה
ה: ברבות כה:]. הוה אויל
ק'א ב'ל'תא. מילד.
היה הולך קוילו שלשה מילין
[ע"פ יבמות קטז: קה:
ה:].

מקטורין נאה (שם שבת ע"ט).
 תכריך נאה שמתעקט
 סתחם עליחו וכו'סז
 סתחם עליחו וכו'סז
 (מציעה לה: דרהבא. טז)
 סזסז (בכרות גנז). ודוק
 ונפשות חבא. מי ספוא
 סחס קוזה לו ספוא
 סתמלס דקד טוב וסרי
 סס לו סללו קנאוס סענין
 ססמל וסל סנפס ססר
 סעס סרן (סחסיס יז)
 (פסלי יא. יז) **אם תשוב.**
 ססל ססל על יד.
 וסססס. סני סליו. וסר
 סני סני סמסור. וסר

מיישג"א. פירוש חולי
הסנינים והחנינים (רס"י
יומא דף פד ע"א ד"ה
לפידנא).

קנח:

עין משפט
נר מצוה

קסא א מ"י פ"ה מהל' נחלות הל' ו סמג
עשין לו טוש"ע אה"ע כ' סעיף ו:
קסב ב ג מ"י שם וסמג
שם טוש"ע ח"מ ס' רפ סעיף י:

רבינו גרשום

בַּחֲזָקָה מִי אֲמַר בִּי
וַהֲדִינוּ צֶאֱן כְּרֹל מִי
שֶׁמִּסֵּבָה לִּי בַּחֲמוּמָה
דִּקְבֵּל עָלָיו הַבֶּעַל
אֲחִירֹת: (ז) אֲמַר ר' **אִילֵּא**
בַּחֲזָקָה יוֹרֵשִׁי
הָהוּא דְּבִאֲחִירֹת
הַבֶּעַל קִיָּמִי: (ח) אֲמַר ר' **אִילֵּא**
בַּחֲזָקָה יוֹרֵשִׁי
הָהוּא דְּהָאֵשׁ. הָהוּא וְהָאֵשׁ
בִּיטְנִית לִי: אֲמַר ר' **אִילֵּא**
אֲחִירָא דְּרֵעָא
יִרְשָׁא לְמַרְסֵי. לְמִרְסֵי
מִאֲחִירָא שְׁלִיחֵי לֵאחֹר
יִשְׂרָאֵל הִבְנִי כְּדַעַי שֶׁאֵין
עֵינֵי דְּכִאֲמַר ר' **אִילֵּא**
בַּחֲזָקָה יוֹרֵשִׁי הַבֶּעַל:
וְטַעֲמָא מֵאִי אֲמַר **אִילֵּא**
הָהוּא לְהִתְחַבֵּק וְנִלְחַם
בְּאוֹתוֹ שֶׁבֶט. שֶׁל בֶּעַל
לְמִרְסֵי מִאֲחִירָא
הַבֶּעַל בִּיטְנִית לִי וְהוּא
עָלָיו אֲחִירֹת דְּמִי כְּמוֹ
עַל הַתְּנִסִּים שֶׁאֵם
נִגְבְּדוּ עָלָיו לְפִדְעֵי הַבֶּעַל
הַן חֲשׁוּבִין כְּמוֹ מִשְׁבֵּט
אֲבָל הֵם שְׁלֵלֵי אֲחִירֹת
כִּי הִבֵּית עָלָיו וְעַל
אֲמוֹ. יוֹרֵשׁ הֵבֵן כְּגֹן
אֲחִירֹת כִּי הָאֵם אֲחִירֹת
הֵבֵן מֵתָה רִאשׁוֹנָה וְהִבֵּי
כִּי הֵבֵן נִפְלֹל הַתְּנִסִּים בִּד
הֵבֵן הֵרִיג יוֹרֵשִׁים.
יוֹרֵשׁ הָאֵם! אֲמַר
ר' חִמַּל רִאשֵׁן וְלֹא אֲמַר
נִכְסֵיכֵם לִידֵי הָהוּא יֵאָדָּר
שֶׁל אֵם: אֲמַר **ר' אִילֵּא**
וְאָדָּמָה לִישׁ בִּיבֵיהֶם **מִדִּרְסֵי**
שִׁחְלֹקוּ. הָהוּא הִלְלוּ
בְּאֵין כִּבְתָּ יוֹרֵשָׁה וְהִלְלוּ
בְּאֵין כִּבְתָּ יוֹרֵשָׁה. אֲמַר
הִלְלוּ הִלְלוּ בְּאֵין לִישׁ
וְהִלְלוּ בְּעַל חֹב וְכִמְכֹּרֵת
כִּבְתָּ חֲתוּת כִּי
פְּלִגִי כֹה¹⁰ דְּנִכְסֵי
בְּחִתְקִין: אֲמַר ר' **עֲבִיבָא**
תָּבִיר

שנסיכס בחוקתן אשר
 כהנא אלא ממך אחד
 כלבד וכל בעלי חיה
 בחוקתן מ' ר' אלעזר
 אומר בחוקתן ירשי
 האם. ששוקקת האם
 ביה: יוחנן אומר
 בחוקתן ירשי הבן
 משום דהא מצוה בכל
 מקום הבן קרם לשאר
 ירשי אף כאן ירשי הבן
 שוקקת ויהי חן בחוקתן:
 אומר לו בן עזאי על
 החלוקים. מביקש
 שחוקק ביש ביה: אביא
 מצטערין. דאיכא
 מחלוקת אלא מצטין
 למיקס דלכא דהלכתא
 מפני מחלוקתם אלא
 שבתא חלוק עליו את
 כותיהו דחלוקים: אמר
 ר' שמאלאי מרקאמר
 ליה בן עזאי קין ואל
 עקיבא בלשן טחול ולא
 אסרו ליה כחלום כבוד
 שמו ר' עזאי תלמיד
 חבריה של ר' עקיבא
 משום הכי לא חלק לו
 כבוד כל כך שהלכו שניהן
 ללמוד תורה לפני ר'
 אליעזר הגדול ולפי שהיה
 בן עזאי בחור לא היה
 יניול לטוב סבירא כי
 עקיבא כללמוד וגמר
 גמרא תהרף חן בן עזאי
 לפני ר' עקיבא

סברא: שלחו מתם בן ע
של בן. מוציא מיד ה

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

שחלקו וצא צע"ח ונטל חלקו של אחד מהם כו' (ט) כי אמר רב אשי
 נוטל רביע בקרקע ורביע במעות ומסיק דמספקא ליה אי הוו
 ככלקוחות שלא באחריות (י) פי' דאי כיורשים הוו אז יסמרו על האחין אי
 ככלקוחות [שלא^ז] באחריות הוו אז [לא^ז] יסמרו על האחין ולכן נוטלין

רציע ואמאי טוטו¹⁵! הא הוי להס
אמיהס ודאי פלגא והס ספק בחלקס
ואין ספק מוציא מידי ודאי וע"ק
דהלכתא צלא טעמא הוא ששציל
שהוא ודאי בחלק זה יאה ודאי בחלק
אחר ע"כ נראה לר"י כמו שמרין
ריצ"א דהכא מיירי ספיר שיש לה
צנים אחרים לאס והא דקרי ליצס
ודאי לפי שהוא יורש הסבא ודאי אצל
הספק אינו יורש ודאי הסבא אצל
הכא הוי אלו ספק כמו אלו בחלק
המגיע לזן ולא שייך כאן כלל ספק
וודאי: **אמר** ר"ע מודה אני בזה
שהנכסים בחזקתן. אין לפרש כמו
ספירש"י צ"מ פרק המפקיד (דף טז)
(יט) דר"ע שמוחי הוה מתלמידי צ"ש
דהא הלכה כמותו מחזירו וגם צ"ק
דיבמות (דף טז.) פליג ר"ע צ"ע הנה
על בית שמאי ועוד מאי באת
(כ) לנו לחלק את השוין הלא כיון
דצ"ש מודה בזה דנכסים בחזקתם
כ"ש צ"ה ע"כ נראה לפרש מודה אני
בזה למאן דמפרש צמרא בחזקת
יורשי האס הוי מודה אני בזה אע"ג
דס"ל כ"ה הלל דכמוצה הוי בחזקת
יורשי הצעל אלו הוי בחזקת האס
ולמאן דאמר בחזקת יורשי הצעל הוי

מודה אני בזה אע"ג דנכסי מלוג הוו בחזקת יורשי האשה הכא
מודיעא דהוו בחזקת יורשי הבן:

הואיל

ו"ל כיון דהכניסתם לו אם^א פיתחו פיתחו לו ואם הותירו הותירו לו^ב
הוי כמוחזק ולמ"ד בחזקת יורשי האשה סובר כיון דמטלם כשתל"א^ג
וגם הכניסתם לו הוי (ב) בחזקתו. מ"ר:

לזה מאי מפיך. הלא לא לקחו מאביו כלום ואינם בחזקתו:

הפרק⁶ צרופות וצחומות ואומר אני שאין לראובן כאן כלום משום

ודאי שכל מקום ששנים צאים מזה ירושה ויורשין לטעון דהוי ספק וספק וחולקין כגון צמחיו' שנפל הית עליו ועל אח חובצ את הכל והאחד חובצ החצי הגה זה שמחבצ הכל קריי ודלי והגני מציא ראהי מן השמועות הפסקות צפרק החולץ (בימות 7) והולד כשר וחייעין עליו¹ אשם תלוי ואמרין בגמרא (ספ 97 נה.) ס צר מיתנא אנא ופלגא דידי ויצם אמר ליה את צרא דידי את וליליי ודאי מינה שמעיין דכ"מ שהאחד יורש צמקת והשני ספק אשם הית עליו ועל אמו דאמר' יחלקו לא מתוקמא אלא כגון שאין לכל הנכסים יורשי הבן חובצין כל הנכסים הוא להו ספק וספק שחולקין בדאמרין בהחולץ אבל אם יש לו בן שני קיים יורה בבא ממי ודאי: אמר ר"ע מודה אני בזו בו'. משום דנקט תנא קמאר עיך לדברי צ"ה גמי אמרין הכא נכסי צחוקתם וגמרא מפ' [וכן]. דית שמהי [ובית] הלל דלעיל אנו מטערין על שלא הי ובית הלל צמה שחזירין אמרים שהן שוין: גב' בחוקת מיי. אדר' נחלה לאתו השצט שכל ימי חי האשה לאחר שמת בעלה היה שגבהה מצעלה משצאו לידה הרי הן צחוקת שצט אציה שהיא ממראה ליורשה קודם לכל קרובה מנד האב: קס רצה צשיטתיה דרבי מינה אוירא דאריך ישראל מחכים. שמשעליתי לא"י נתתי את לבי הדר ציה ר' יורא: באותו השבט. של אש: יש גורסין כאן בעו מיניה זואת אומרת עדא כמו הדא: תלמוד חבר. פשיטא לן דמתא טבאת ולא קאמר שצא רבינו: שאלו מתם בן שאלו בו'. משצא דנפל הית עליו ועל אציו נקט ליה הכא וגרית גירסת רבי משנת נפל עליו ועל אציו הוקצעה בגמרא דמינה מייחי לה ררה ממון צחי אציו יוציא מיד הלקוחות מה שמכר להן אציו או הוא: שמכר חלקו הראוי (ה) לירש צנכסי יעקב אציו ומת ראובן צחי יי ראובן אציו מנכסי יעקב מיד הלקוחות מפני שהן ראוי ולא צאו לי כך אינו נמכר כדתן בצבורות צפרק יש צבור נלחלה (דף 96) ול צשצח ולא צראי בצמחוק וכן הלכה ולא חיישין להאי דדחי צמי אינו אלא להקשות על מה שאמר וזו היא שקשה צדיי ממונות וימכל מקום אע"פ שקשה צדיי ממונות כן הלכה דשלחו מתם קש

ה בנכסי אביו. כלומר על נכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי אביו ואחר כך מת האב: בנו יחיות. ומקשי' בן שלוח בנו ממאן מפיק. מי היה כאן לזקת. אלא הכי שלחו מתם.

דשום (א) הדגרים גראיס לעין שרבעו היה גורם מחלוקה דר' חילא ור' זירא על משנה ראשונה דנפיל ה גרם כן וכוון

גמ' בחזקת מ"י הנכסים דקאמרי צ"ת הלל נכסים בחזקתן בחזקת מ"י קאמרי צ"ת הלל: בחזקת יורשי האשה. הוא דקאמרי לה דהיא הבעלת ליה מביא אציה: בחזקת יורשי הבעל. שאם פיתחו פיתחו לו ואם הומירו הומירו לו ויכול היה למוכרן הלכך לא דמי לנכסי מלוג: יחלוקו. דמפרש לקמן הויאל והללו

צִאִין לִירֵשׁ הַכֵּל וְהַלְלוּ צִאִין לִירֵשׁ הַכֵּל
יַחְלֹקוּ שְׁהֵי לְשִׁנְיָהּ יֵשׁ טַעֲמָה חֻקָּה
כְּדִפְרִישִׁית הִיא הַנַּעֲלָה לִיה מִצִּית אֲצִיה
וְהוּא מִתּוֹךְ שְׁקִיבֵל אַחֲרִיתוֹ עֲלֵיו קִנְאָן
וְהֵרִי הֵן כִּמְמוֹנוֹ וְהֵאָז לְאִמְרֵי צִית הַלֵּל
נִכְסִים צִחֻקְתָּן הֵייוֹ צִחֻקָּה שְׁנִיתָן
יַחְלֹקוּ: **מִתְנִי'** נִפְלָה הִבִּית עֲלֵיו
וְעַל אֲמוֹ. כְּגוֹן שֶׁנִּפְלָה הִצִּית עַל רַחֵל
אֲשֶׁת יַעֲקֹב צִאֲלִמְנוּתָהּ וְעַל יוֹסֵף צִנֵּה
מִיַּעֲקֹב וְלֹא הִיָּה לָהּ עוֹד בֶּן מִיַּעֲקֹב
וְלֹא מֵאִישׁ אַחֵר שֶׁעֲבָדָיו טַעֲמֻתִּיהֶן
שׁוֹת שִׁירֵשֵׁי הָאֵם כְּגוֹן אֲחִיהָ מֵאֲצִיה (ד)
אֹמְרִים הֵבֶן מִתּוֹךְ רִאשׁוֹן וְהִיא מִתָּה
אַחֲרֹנָה וִירֵשׁנוּ כֹּל נִכְסֵיהָ וִירֵשֵׁי הֵבֶן
כְּגוֹן רִאשׁוֹן בֶּן יַעֲקֹב מֵלֵאָה טַעֲמֵן כֹּל
הַנִּכְסִים וְאֹמְרֵי רַחֵל מִתָּה תַּחֲלֶה וִירֵשׁ
יוֹסֵף אֶת כֹּל נִכְסֵיהָ וְאִחֶ"כ מִתּוֹךְ הוּא
וִירֵשׁנוּ¹⁶ כֹּל הַנִּכְסִים: **אִלָּא וְאִלָּא מוֹדִים**
שִׁיחֲלֹקוּ. דְּשִׁנְיָהּ צִאִין מִכָּה טַעֲמָה
יְרוּשָׁה נִכְסִים שֶׁחֻקָּה צִנֵּה הָאֲשֶׁה
לְצִדָּה צִנִּיָּה צִאֲלִמְנוּתָהּ צִנֵּה צִנֵּה וְלֹא
דְּמִי לְנִפְלָה הִצִּית עֲלֵיו וְעַל אֲצִי לְעִלִּיל¹⁷
דְּהִתֵּם זֶה צִנֵּה מִכָּה יְרוּשָׁה זֶה צִנֵּה
צִטַּעֲמָה שְׁטַר חוֹב וְגַם נִפְלָה הִצִּית עֲלֵיו
וְעַל אֲשֶׁמוֹ¹⁸ יֵשׁ שֶׁם נִכְסִים שִׁמְחֻקָּה צִנֵּה
צִנֵּה וְשֶׁם נִכְסִים שִׁמְחֻקָּה הָאֲשֶׁה
אִיתְמַר

בחזקת אציה אבל הכא כל הנכסים הוחזקה בהן וקנאנתן לאחר מות
בעלה ואבד בה בעלה וחכמו מהן וכוין ששניהן באין בחזקת ירושה
וחתובע כל אחד כל הנכסים הוו ספק וספק וחולקין הלכך לא
מיתוקמא אלא כגון שלא נשאר לרחל שום זרע אבל אם יש לה עוד
בן כגון שיש לה שני בנים לרחל יוסף מיעקב וצנימין בנה מאיש אחר
שהוא אחי יוסף מאמו וראובן בן יעקב מלאה אומר רחל מתה תחלה
וירש יוסף חצי ואחיה ואחיה ואחר כך מת יוסף וירשתי חלקו
וצנימין אומר לא כי אלא יוסף מת תחלה ואחר כך מתה ואמי וירשתי
וכל נכסי' עור ואת נצאליה מרצויה שצוית' וירשתי' להם ספק
הוי צנימין יורש ודאי במקנת וראובן ספק ואין מוציא ספק
מכה מי הן באין לירש וכל אחד תובע כל הנכסים יחולקו

ואין לרחל עוד בן אחר אלא זה המת נצד וכל היכא שהאח
הואיל והו' ודאי במקלט ואידך ספק ואין ספק מו' מידי ודאי
(ה): דמתן ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יו'א
י'צם שצאו לחלוק בנכסי אבא שהוא אבי של יצם ספק אחר אבא
ך ולא מידי הו' יצם ודאי וספק הו' ספק ואין ספק מו' מידי
לו חלק בנכסים או לא דודאי יורש את הכל הלכך מתני' דנפל
בן אחר אלא זה המת שעבשיו טענותיהן שוות שיו'רשי האם חוצצין
וחולקין דומיא דאבא ויצם בנכסי ספק או אבא וספק בנכסי יצם
בנכסים דהו' איהו ודאי במקלט יורשי הבן ספק ואין ספק מו'א
שנא דמודים אמר איהו נמי מודה אני כלומר ואני מודה וחולק
בחזקת מי וטעמא נמי מפרש: אמר י'ה בן עזאי ע' ח'אוקין
ו' לדעת אחת ואמה באתה לחלוק ולומר חולקין היו בית שמאי
יו'צא קאי: בחזקת יורשי האב. (ו) כדמפרש לקמיה הואיל והוחזקה
ממונה בחזקתה והרי היא משבט אביה ואפילו כחזקתה ותוספתה
וסת אחר שבט אביה: בחזקת יורשי הבן. דמשמט בעלה היה בן
יורא לא גרסין ליה וצפר"ח נמי לא גרס ליה: אמר ר' יורא שמע
את משיטתי הראשונה ולעמוד על אמינת דברים: (ז) מאי טעמא.

מרב ששת בן מהו שירוש ב'ו. ולקמיה¹⁰ מפרשין לה: ערא אמרה. היה תלמידו והדא אמרה ללכסוף היה חצירו דקאמר ליה מה היא ולקמן מתוך לה ומשום דצמסקנא דייק לה ממתניתין חננאל דגרס לה מקמי נפל הבית עליו ועל אשתו דהא על להך מילתא¹¹: ומתמה גמרא ל"ה מאי מפיך. וכי בשביל שלה לא אי איתמר הכי איתמר בן שמר בנכסי אביו ב'ו. כגון ראוץ ב'ו. אביו ואח"כ מת יעקב צא חנוך בן ראוץ ומוציא הנכסים שמר ראוץ מעולם שיזכו בהן לקוחות מכתו וכשם שהראוי אינו משתעבד האשה בכתובתה ולא הצות צמוצותם ולא היצם כולם אין נוטלין נגה¹² ומוקי למתני' צורשי אחזה¹³ דההיא קשיא וההיא פירוקא מלמוד מפרק דלא חסייעיה ממתניתין ולעולם קשה צדיני ממונות יצא וכן הלכה כמותה אפס דין קשה הוא צלא טעם כדמפרש ואולי:

77 רש"א (גליון): ה' צ"ל נומלין (באה"מ): ו' צ"ל ואם (באה"מ): ז' בד"פ נוסף א
ה"ל: ט' בד"פ נוסף וירש"י: י' ד"פ אי"ל: כ' בד"פ נוסף הדא כמו

ע"י רבינו כאן.

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

ע"ש
 (ז) לקמן קנט: (ז) (ז)
 חוס' לקמן קנט. ד"ה חלל
 קטיל, (ז) דף קנו.
 לעיל עמוד א,
 (ז) התשובה השניה
 נדפסה בשיטת הקדמונים
 ללב"ב ח"ב עמ' תט-ת"ג,
 (ז) קנט: (ז) ע"י חוס' לעיל
 קנו: ד"ה מאי, (ז) קנט:
 (ז) יבמות סו ע"א,
 (ז) יבמות סו ע"ב.

הגהות הב"ח

(ו) וְנִי חֲזָקָה מִי
אֵלֶּיכֶם אֲמַר בַּחֲזָקָה
יִירְשִׁינִי הָאֵשֶׁת רַבִּי
וְיִחְזַק אֲמַר בַּחֲזָקָה
יִירְשִׁינִי הַבַּעַל רַבִּי
שְׁמֹעַן: (ז) שָׁם נִמְשָׁה
עַל הַחֲדָרִיק: (ח) גַּם
נִמְשָׁה דָרֵי אֵילָא
אֲמַר רַב יוֹסֵף נִשְׁמְלִי
מִיִּמִּיתָ עַד שֶׁנִּשְׁמְלִי
דָרֵי רַבִּי וְרַבִּי נִמְשָׁה:
(ט) רַשׁׁבִּיִּים דִּיִּי נִפְל
וְכִי כְּנֻן אֲחֵיהִי מִמֶּנִּי
לְבָן אֲמֹרֵסִי בָּן:
(י) דִּיִּי אֵלֻ וְאֵלֻ וְכִי
נִמְשָׁה מִן חָלָן. יִיב
מִמֶּנִּי לְחֻשְׁקִי סָפֵק וְכִי
יֵסֵד דִּי חָלָן עַד: (יא)
(יב) דִּיִּי חֲזָקָה יִירְשִׁי
הָאֵלֶּם דְּרִישָׁא אֲבִי
(יג) דִּיִּי חֲזָקָה אֲבִי
מֵאִי מֵרִי: (יד) דִּיִּי אֵלֻ
אִי אֲחֵימֵר וְכִי הִרְאִי לוֹ
לִירֵשׁ וְכִי וְיִזְקִי לִמְחַמֵּין
יִירְשִׁי הָאֵב אֲחִי
וְהֵאֵל: (טו) תַּבִּי' דִּי
(טז) נִפְל כִּי שֶׁל אֲחִי
מֵרֵס בִּן אֲבִיר (יז)
(יח) דָּרֵי אֵלֻ וְיִמִּיתָ כִּי
נִמְשָׁה: (יט) בִּיאִר' שֶׁלֵּא
חֲתָנִיתָ אֵם לֹא מִירֵשׁ
דָּאִי כִירֻשָּׁה וְכִי אִי
לְקַחְתִּי שֶׁלֵּא חֲתָנִיתָ
הוּא זֶל לֵא יִמְזִרִי:
(כ) דִּיִּי אֲמַר וְכִי מֵאִי
בִּאת לְחַלָּה עֲלִינִי אִי
דָּרֵי אֲדָמֶר בִּן עֲזָא
הֵלֵל כִּיִּן דִּי' וְכִי
לְדִמָּאן דִּמְשָׁר:
(כא) דִּיִּי חֲזָקָה וְכִי
בַּחֲזָקָה דִּי':

ליקומי רע"י

[illegible]

הגהות וציונים

[ט] צ"ל וירשתי
 (רש"ש): [צ] "עליר"
 מיותר (רש"ש): [ג] צ"ל
 אחזה (מהרש"ל) או"
 ומוקי למתני יורשין
 אחי ראבדה ועיין ב"ח:
 ה: [ס] ד"פ פליגי בית

ר' זעירא הנזכר במדרשות וירושלמי,
חכם גדול בזמן ר' יוחנן.
 ואולי הוא הנ"ל. ועיין זעירא לעיל:

רבי זעירא בריה דרבי אבהו בקסרין.
 בירושלמי ברכות פרק אלו
 דברים (פ"ח) ה"ז, ופרק הרואה (שם פ"ט)
 ה"א, אין שם בקסרין^(מ):

ר' זעירא בר הלל (לא מצאתי):

זעירא בר חמא אושפזיכניה דריש
לקיש. ט"ס הוא, כי כן הוא ביומא
 (ע"ח א') זעירא בר חמא אושפזיכנא דר' אמי
 ור' אסי ור' יהושע בן לוי ודכלהו רבנן דקסרין
 הוה, א"ל לרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי בר
 אוריא תא אימא לך מילתא מעלייתא דהוה
 עביד אבוך. ר' זעירא בר חמא ר' יוסי בר חנינא
 בשם ר' יהושע בן לוי, ירושלמי יומא ר"פ יום
 הכיפורים אבל בתענית פ"ק ה"ו הגירסא
 נשתנה^(מ). קבורתו ור"מ (שהיה שם ראש
 ישיבה, מסעות בנימין), בעיר חילה (גלילות
 ארץ ישראל), ור' מארי (מסעות בנימין):

***ר' זעירא דכפר^(מ) ראמין** וינקי דיליה
 למד ממנו בכל יום ג' מילי

ירושלמי^(מ) ברכות (דף ט'). ר' יעקב בר אחא
 בשמו, מעשר שני פ"א ה"א, ירושלמי ברכות
 פ"ז ה"ג. ר' יעקב בר אדא בר עתליא. תני לר'
 יצחק עטישיא^(מ). ר' ירמיה תלמידו, ירושלמי
 ריש פ"ק דברכות בש"ר ירמיה ובפרק כיצד
 ממברכין (שם פ"ו) ה"ו, ר' ירמיה בעא מיבדוק
 לר' זירא. בשם כהנא, ירושלמי פרק כלל גדול
 (שבת פ"ז) ה"ב. כהנא בר תחליפא, ירושלמי
 עבודה זרה ספ"ב. א"ל ר' מייאשה. ר' מנשה
 קומיה. בש"ר מתנה. בר מרינא קומיה. שאל
 לר' נחום גבי ר' ינאי בר' ישמעאל. שאל לרב
 נחמן בר יעקב, ירושלמי ס"פ נערה שנתפתתה
 (כתובות פ"ד) ה"ד. ר' ניחא בר סבא בשמו.
 ניקומכי תנא קומיה. אבוה דרב ספרא שאלו.
 עולא, ירושלמי פרק נערה שנתפתתה. אמר
 לעולא שכפא. עולא בר ישמעאל. בשם מר
 עוקבא. בש"ר פדיה. בשם בר פדיה. ר' פליפי
 בר פריטי איתביה. שאל לקלא. ר' שמואל
 בשמו, ירושלמי כלל גדול (שבת פ"ז) ה"ב
 ופרק אלו קשרים (שבת פ"ט) ושוור שנגח
 ארבעה וחמשה (ב"ק פ"ד) ה"א. ר' שמואל בר
 אבא בעא ליה. בש"ר שמואל בר נחמן. הוה
 מיטמר מקמי ר' שמואל בר יצחק. בשם ריש
 לקיש, שקלים פ"ד. ר' שמעון דיינא קומיה. ור'
 שמעון בר אבא. ר' שמעיה בר זעירא או זירא.
 בש"ר ששת, ירושלמי יבמות פ"ב ה"ב^(מ):

הקודמים מלים אין הבין במ. (מג) לא מצאתי, והטיב רב האי גאון ר"מ שטראשון נ"י לראות, כי ר' ינאי
 הוא מלתא באפי נפשה וצ"ל נקודה מפסקת אחריו, ור' יעקב בר זבדי הוא מלתא באפי נפשה. והוא בירושלמי
 ברכות פ"ג ה"ו ר' זעירא ור' יעקב בר זבדי הוו יתבין כו' א"ל ר' זעירא. (מד) עיין מ"ש בהגהותי באות
 ח' אצל חייא בר יצחק עטישיא. (מה) יש להוסיף ר' זעירא אמר מאן דאמר לי הדא מילתא אשקנו יין
 קונדיטין, ירושלמי יבמות פ"י ה"ח וירושלמי קדושין פ"א ה"ב. ומש"כ שם שאל לר' אמי, ציינתי מקומו
 ברב אחא בר יצחק. ומש"כ אמר רב חסדא אמר רב זעירא, עבודה זרה ל"א א', שם הוא "זעיר" ביו"ד, וכן
 כתב הסדר הדורות בעצמו ברבי חייא בריה דרבה בר נחמני. ומש"כ ר' ירמיה תלמידו יש להוסיף שקרא לר'
 ירמיה "בני", ירושלמי מעשרות ספ"ג. ומש"כ בשם מר עוקבא, בירושלמי פ"ה דערובין הגי' בשם מר עוקבא
 ובירושלמי פ"ה דסוטה הגירסא "בשם עוקבא", אך בירושלמי פ"ב דמכות הגי' "בשם מר עוקבא". ויש
 להוסיף א"ל ר' זעירא לר' מני, מכות כ"ב א'. ורב נחמן אמר "זעירא חברין", כ"ב קנ"ז א' (נחל עדן).
 (מו) אבל כן היא הגירסא ברבה בראשית פ"ג. (מז) יש להוסיף ר' לעזר אמר לר' זעירא ב"ח, ירושלמי
 ביצה פ"ג ה"ח (נחל עדן). (מח) בדפוסים הקודמים זעירא דכפר ראמין, אך בזוהר הגירסא כפי שתקנתי,

לבו עד שיבין דברי הנביא או החכם אם יצאו דבריהם מכוונים בענין המפורש בחורה הרי מוטב³³ ואם לאו יאמר דברי הנביא הזה או דברי חכם זה איני יודע³⁴ אותם. ודברים שֶׁבָּנוּ הם ואינם על פשוטיהם. וזה שאמ' ³⁵ החכם בתו של פלוני לפלוני דרך שכר או דרך פורענות הוא זה. שאם זה האיש או זאת האשה עשו מצוה שראוי ליתן שכרה בהם זיווג יפה ומשובח הקב"ה מזוגן זה לזה. וכן אם ראוי³⁶ ליפרע מהם בזיווג שיהיה בו קטטה ומלחמה תמיד מזוגן³⁷. וזה כענין שאמרו רז"ל³⁸ אפילו ממזר אחד בסוף העולם וממזרת אחת בסוף העולם הקב"ה מביאן ומזוגן זה לזה³⁹ ואין דבר זה⁴⁰ השנה לכל אלא לאלו שנתחייבו או שזכו⁴¹ כמו שישר בעיני אלהים יתעלה. וכל אלו הדברים הם בנויים על מה שפירשנו בפירוש משנת⁴² אבות⁴³ כמו שהבנת. וחכם גדול⁴⁴ אתה ולב מבין יש לך שהבנת⁴⁵ הדברים וידעת דרך הישרה. וכתב משה ב"ר מימון זצ"ל⁴⁶.

תלז = פ-ן שמ"ט.

(משום דדיירי בארעא דחשוכה אמרי שמעתתא דחשיכון. פי' הרמב"ם ז"ל בתשובת שאלה) דר' ירמיה לטעמיה דאמר במחשכים הושיבני¹ כמתי עולם זה תלמוד בבלי² וטעמא³ משום דלא נהירי להון⁴ טעמי דמחננייתא כהלכה כמה דנהירי לרבנן דארץ ישראל. ור' זירא נמי בעי⁵ דלשתכח ליה טעמיה דבבלאי⁶ משום דלא נהירן⁷ ליה בתר

33. הרי מוטב : הרי מה טוב (ת [כיב"א]).
 34. איני יודע וכו' : אין מבין דברים שבתוכי ואינן על פשוטן (כ"ו ב').
 35. וזה שאמ' : זהו שארז"ל (כ"ו).
 36. וכן אם ראוי... ומזוגן זה לזה : חסר בכ"ו.
 37. כענין שאמרו רז"ל : ירושלמי קדושין פ"ג ה"ד. בראשית רבה ס' ס"ה אות ב'.
 38. ואין דבר זה : בכל אלו (כ"ו א'). בכלל אלו אלא אלו שנתחייבו בו או שזכו (כ"ו ב').
 39. [או שזכו : ושזכו (כיב"א)]. 40. משנת : מסכת (שם).
 41. בפירוש משנת אבות : שם, ועי' שמנה פרקים ס"ח.
 42. וחכם גדול : וחכם גרים אתה (כ"ו ב'). 43. שהבנת : שהכרת (כ"ו).
 44. בשרית תשבץ שצינתי כתב : הרמב"ם תקן בזה בתשובה ואמר כי בת פלוני לפלוני נאמר דרך שכר ודרך פורענות מזוג לו וזוג כעור והביא סעד לזה מ"ש בב"ר בפסוק והי עשו בן מ' שנה וכו'. ועי' מש"כ ראזין, Die Ethik des Maimonides, ברעסלא 1876, עמ' 68 ה' 3 ושם עמ' 69 על ת' זו.

תלז. חידושי הריטב"א ליומא דף ג' ע"א. הובא בהכותב בעין יעקב חגיגה סוף פרק ראשון. ושם הובאה התשובה על שם הרמב"ן ח"ל וזמאמר זה פירשו הרמב"ן ד"ל בתשובת שאלה דר' ירמיה לטעמיה¹ וכו'. [הת' אינה לא לרמב"ם ולא לרמב"ן אלא לר' מימון אבי הרמב"ם והדפיסה פריימן ו"ל בתרביץ ש"ו ספר ג' עמ' 170/1, ועיי"ש עמ' 166. א"ר].

1. משום דדיירי וכו' : יומא ג' א'.
 2. במחשכים הושיבני : איכה ג' ר'. 3. זה תלמוד בבלי : סנהדרין כ"ד א'. 4. וטעמא : וטעמו.
 5. נהירי להון : נהירא להו. 6. ור' זירא נמי בעי וכו' : בבא מציעא פ"ה א'.
 7. טעמיה דבבלאי : טעמי דבבלא. 8. נהירן : נהירין.

דשמע טעמא⁹ דמערבאי דמנהגא דעלמא דמדכר איש טפי מאי דגמר ברישא. מיהו לאו בכל הדורות¹⁰ היו כן אלא בימי רבה ורב יוסף ואבבי ורבא דהוו להו שמדות כדאיתא בהשוכר את הפועלים¹¹ ואמרינן נמי בפרק אלו טרפות¹² ערקו רבה ורב יוסף ור' זירא אמר להו ערוקאי¹³ שהיו בורחין מחמת השמדות ואמר להו ר' זירא שעם כל זאת לא ישכחו דברי התורה ואמרינן בפרק דמנחות והנסכים¹⁴ והיו חייך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ואם כך ללוקח תבואה משנה לשנה כל שכן לשמדות שיש בו סכנת נפשות וזהו טעמן של ר' זירא ור' ירמיה. אבל אח"כ נתגברה התורה בבבל כ"ש בימי רב אשי דאמר¹⁵ מימות ר' ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. (ע"כ דברי רבנו ז"ל וחיים הם למוצאיהם).

תלח = פ-ן ש"נ.

תשובה

הא דאמר רב אחא¹ בר יעקב שתין סבי הוינא וכול' כך שמענו שהחכמה שעשה שהיה עומד בשעה שיצטרך לנקביו ולא היה משהה נקביו כדי שלא יבוש ביציאתו פעם אחר פעם² כמו שהיו כולן בושין ומשהין ואין שם דרך אחרת לעשות אלא זו. משה ביר' מימין הדיין זצ"ל³.

תלט = פ-ן שנ"א. שאלה ששאלו מרבינו משה זצ"ל.

שאלה

ולנהר עינין בטיבותיה מה פי' כל היוצא¹ במלחמת בית דוד כותב גט כריתות² לאשתו שנ' ואת ערובתם תקח³. והא האי קרא במלחמת שאול כתיב ולא ידענא להאי מילתא⁴ במלוייה. ועוד מאי שנא מלחמת בית דוד משאר מלחמות לא ספקי גינהו ספק אתו ספק לא אתו. ואנן אטבותיה⁵ דמר סמכינן ובחבל ענותנותיה אתלינן בארכות⁶ שתין קמיה

9. טעמא : טעמי. 10. בכל הדורות : היה אלא.

11. בהשוכר את הפועלים : שם פ"ו ב'. 12. אלו טרפות : מ"ו א'.

13. אמר להו ערוקאי : אמר ערוקאי. 14. המנחות והנסכים : מנחות ק"ג ב'.

15. מימות ר' וכו' : גיטין נ"ט א'. סנהדרין ל"ו א'.

תלח. כ"ס סי' קמ"ג.

1. דאמר רב אחא וכו' : יבמות ס"ד ב'.

2. [בכ"י נוסף בגליון "צחת מקאבלתהא מן כטה אלכריס" = הושווה לכתב ידו האציל].

תלט. כ"א דף רמ"ב א'. ת ס"ו ו = ק ס"ה קנ"ו. [כיב"א דף רי"ז א'.

1. כל היוצא וכו' : כתובות ס' ב'. 2. כותב גט כריתות : גט כריתות כותב (ת [כיב"א]).

3. ואת ערובתם תקח : שמואל א' י"ז יח.

4. להאי מילתא : להאי במלוייה (ת). [להאי כמלוייה (כיב"א).

5. אטבותיה : אטיבותיה (כיב"א). 6. בארכות : באורכות (ת [כיב"א]) [הטכסט משובש].

דקידושין דף פ"ח ע"ב [סימן טז] [כתב] דבעל
הלכות גדולות ורבינו יוסף טוב עלם פסקו
כרבינא, ונראה לי קצת טעם כי אורא דארץ
ישראל אהני לרבינא עיין מנחות דף מ"ב ע"א.

הלכה כרב נחמן בדינא. בהרא"ש פרק הזהב
דף קמ"ב ריש ע"ג [בבא מציעא פרק ד סימן
כא] [כתב] דדווקא נגד רב ששת, ובש"כ בחו"מ
סימן ס"ו ס"ק קכ"ב השיג על זה, רק נגד כל
חולק, ועיין שו"ת רמ"ע סימן קי"א.

הלכה כרב באיסורא. בבכורות דף מ"ט (ע"א)
[ע"ב] חוץ מאותו דין שם, עיין נדה דף
(ס"ד) [כד] ע"ב. ובמסכת שבת דף כ"ב ע"א
אמר אביי כל מילי דמר ר"ל רבה עביד כרב לבר
מתלת וכו', ושם דף מ' [ע"א] ופרק ערבי פסחים
[פסחים] דף ק"א ע"א דר"ל כחומרא דרב גם לא
היכא דאיתותב. ובעירובין פרק ט' דף צ"ג ע"ב
[ובתוספות שם ד"ה לא תימא] [מבואר] דבעירובין
ואבל דקיימא לן כמיקל אפילו נגד רב.

הלכה כשמואל בדינא. הרא"ש בפרק הזהב
שם, ודווקא לגבי רב. ובעירובין דף צ'
ע"ב נחלקו רב ושמואל ואמר שמואל גופיה
דהלכה כרב. עיין בכורות דף מ"ט (ע"א) [ע"ב].
ויש חולקין על כלל זה עיין תוספות גיטין דף
ס' ע"ב [ד"ה והשתא] ובמגדל עוז סוף פרק ז'
דהלכות נדרים. ונראה לי דגם התוספות בבבא
מציעא ריש דף צ"ט [ע"א ד"ה אמר] לא סבירא
להו כלל זה במוחלט, אי נמי יש לומר דלא
נאמר הכלל רק בדפליגו יחד בדין לא על ידי
שינוי אוקמתא, ע"ש ודוק.

והא דקיימא לן כרב באיסורא וכשמואל בדינא
עיין ברא"ש פרק ד' דבבא קמא [סימן ד].
*ולולי דמיסתפינא אמינא כי שמואל לרוב

חדא [וע"ש]. [כתב] בשו"ת הרא"ש כלל ב' סוף דין
(י"א) [יד] דקיימא לן כר' יהושע בן לוי בכל מקום.

ר' יוסי בר' חנינא ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן. כן
כתב הרא"ש סוף פרק ד' דבבא קמא [סימן
ד]. וצ"ע דבפרק הכותב דף קל"ח ריש ע"ג
[כתובות פרק ט סימן ב] כתב בהיפך.

רב הונא ורב הלכה כרב, כן כתב בספר הליכות
עולם שער ב' פרק ב' דף ל"ה ע"א.

רב הונא ורב חסדא הלכה כרב הונא, שהיה רב
הונא רבו דרב חסדא. עיין בתוספות ברכות
דף כ"ד ע"ב [ד"ה פסק] ובבא מציעא דף ז' [ע"א]
ודף ל"ג ע"א, קידושין דף נ' ע"א, מנחות דף
מ"ב ע"א. ועיין עוד בעירובין דף ס"ב ע"ב
[ובתוספות ד"ה רב חסדא] וברכות דף ל"ד ע"א
[ובתוספות ד"ה אמצעות].

רב אשי ורב כהנא הלכה כרב כהנא. הליכות
עולם שם.

רב הונא ורב נחמן קיימא לן כרב הונא
באיסורא וכרב נחמן בדינא. עיין בכתובות
ריש דף י"ג [ע"א], (ודנ"א ע"א) [וקדושין דף נט:]
[כתובות] דף ס"ח ע"ב, דצ"ע מה מקשה הש"ס
*הא ידוע דלא נכללו אלו כללות רק במקומות
דלא פסק הש"ס הלכה כמאן, ומצוי שהש"ס
יפסוק נגד הכלל. ועיין עוד בגיטין דף ע"ד ע"ב.

רב אשי ורבינא, פסק ר"י כרב אשי [הובא ברא"ש
דלהלן], [וכן כתב] בהליכות עולם [שער ה פרק
ב], דרבינא היה תלמיד חבר לרב אשי עיין
מגילה דף כ"ו ריש ע"ב וקרוב לסוף פרק קמא
דמועד קטן [י:]. אבל הרא"ש פרק קמא

* הא ידוע דלא נכללו אלו כללות רק במקומות דלא פסק הש"ס הלכה כמאן. עיין בדברי רבינו בתחלת
תשובה זו ד"ה וזה לשוני בתשובתי, ובהערותינו שם. וכן בד"ה הלכה כדברי המיקל באבל.

* ולולי דמיסתפינא אמינא כי שמואל לרוב חקירתו וידיעתו באצטגנינות ורפואות לא היה בקי. נ"ב. חס
מלהעלות על הדעת כדברים הללו, ואדרבה עיין ברש"י בריש פרק נערה [כתובות] דף מ"ג ריש ע"ב
ושל שמואל הוי קרו ליה שקוד, על שם דהילכתא כוותיה בדינא והיה שוקד על דבריו לאומרם כהלכתא
עכ"ל. וביותר כתב בערוך ערך שקד שמטעם זה נקרא שמואל שקוד על שם שהיה שוקד על דלתי
התורה עכ"ל. ולענ"ד הא דפסקינן הילכתא כשמואל בדינא, היינו להראות אף שלא נסמך מכל מקום
הילכתא כוותיה אף בדינא דבעינן על פי הרוכ לגבות חובות ונזקין וכיוצא בזה, וכל כך למה, לפי שמן

א *טו"ע י"ד סימן
כח טע"ק י:
ב מ"י פ"ג מהלכות שופר
הנלכך ד טו"ע א"ח
סימן תקט"ט טע"ק ח:

שיטת ריב"ב

בימות הגשמים. שאין
כאן אלא הנאת קיום
מצוה ומצות לאו ליהנות
ניתנו: אבל לא בימות
החמה. דאיכא הנאת
הגוף:

השנות הראב"ד

(א) כתוב שם: בפרק
ערכי פסחים
בררנא דרבי יוסי
ס"ף מצות צריכות
כונה ופליגי רבנן
עליה ה"כר ליתא
לחא דרבי יוסי:

אמר אברהם:
מעשה רב (שם הל') ככל
מקום ודעתי וזית
לדעתי פליגי אלשלמו
ליה לאתא דשמואל לא
פליגי דכין דלכל מנה
הרי נהנה גרונו ומעיו
והלא מתעסק שהוא
פטור לענין שבת לענין
חלל ועריות חייב (נדרים)
י"ט: ולעולם כל לענין
אכילה לא בעינן כונה
למנוה אבל לשאר מצוות
בעינן כונה כפשוטו
דמתניתין וכן עיקר
ואע"ג דהא דרבי
אליעזר ורבי יוחנן
פליגתא עליה דרבי
יורא:

דבר הרשות (שם יג): אבל האומר שצוה שלא אשמע קול
שופר של מנוה לוקח ושומע קול שופר של מנוה שאין השצוה
חלה לנצל המנוה חלה כאלו כאלו שצוה שלא אשמע
קול שופר^(א):

והמודר הנאה ממעין טובל בו בטבילה של
בו טבילה של מצוה

בימות הגשמים. שאין כאן הנאה
אלא קיום מנוה ומנוה לאו ליהנות
ניתנו: אבל לא בימות החמה
דאיכא הנאת הגוף:

גרסינן בגמרא שדחו ליה

למבוא דשמואל כפאוהו ואכל מצוה יצא. כלומר

שאל כפאוהו פרסיס ואכל מנה צללי הפסח שלא למנוה מנוה
יאל ידי חובתו. וכחז הרא"ה ז"ל דדוקא כי האי גוונא יאל
שידע הוא שעשכיו פסח וזו מנה חלה שאינו מתכוין לנאה חלה
כסבור חול הוא ואכל מנה או כסבור לאכול צר ואכל* מנה

[כח - כז]

ודאי לא יאל דאם איתא למה לי למינקט כפאוהו פרסיס
לנקוט חד מהני גוויי חלה ודאי כדלמך.

וגרסינן עלה אמר רבה זאת אומרת התוקע לשייר יצא פשיטא
היינו דך מוה דתימא התם אבל מצוה אמר רחמנא

והא אכל. כלומר דמין שנהנה
באכילתו לא מיקרי מתעסק דהא
אפילו לענין חטאת אמרין (סנהדרין)
ס: המתעסק בחללים ובעריות חייב
שכר נהנה: [כח:] אבל הכא.
כלומר בתוקע לשיר איתא מתעסק
בעלמא הוא קמ"ל. ואקשי ליה

אבי לרבא^(א) חלה מעשה כיון דמנוה אין לריכות כונה הישן
בשמיני בבוכה ידקה. משום כל מוסף. ואסקה רבא לשמעטא
הכי חלה איתא דצאת לא בעי כונה דעבור. כלומר על כל
מוסף: בזמנו לא בעי כונה ש"א בזמנו בעי כונה. ומשום הכי
הישן בשמיני בסוכה לא לקי דשלא בזמנו הוא:

המאור הקטן

למדנו דרבי יורא פליג על רבא וכן גראין הדברים שאילו לא
היה ר' יורא מחמיר בכוונת המצוה על מה היה מחמיר כל כך
בכוונת המשמע לשומע יציא בארעא וגירא בשמי שמאי
והלא דין הוא שתהא כוונת המצוה יותר חמורה מכוונת
המשמע לשומע ועוד הא אוקימנא דר' יורא סבירי יוסי ובפרק
ערכי פסחים (פסחים קיד:) ברינא דרבי יוסי סבירי ליה מצות
צריכות כוונה ופליגי רבנן עליה הילכך ליתא לא לדרבי יוסי
ולא לרבי יורא דקאי כוותיה^(א) ולא מהדרין ולא סמכין על
שוני דחיקי וכבר כתבנו במקצת דברים הללו בפרק ערכי פסחים
[ס' תשפן]:

מלחמת ה'

ולפי הנראה יש ראיה דמנוה צריכות כונה מדק"ל גבי קריאת
שמוע דבספוק ראשון לריכה כונה דלפסק (רבה) [נבא]
דזכותא (נדרים יג): ואילו למ"ד מנוה אין צריכות כונה אפילו פסוק
ראשון נמי לא בעי כונה ממאי מדאקשין ממתי' יהיה קורא מתי'
לאו אס כיון לצי לנאה ושמע מינה מנוה צריכות כונה ומתי' קושא
לימא מתי' כיון לצי בפסוק ראשון או בצרק ראשון חלה ש"מ למאן
דלמר מנוה אין צריכות כונה אף פסוק ראשון אינו צריך כונה
כמגילה ושופר ושאר כל המנוה (כ"ט) וחנני היא ועיקר קושין
מסתם ממתי' והוא מתי' למימר הא מתי' חד מהנה מתי' היא אי
נמי רבי אחא היא דלמר (ס) כוליה צריכה כונה הלכך הילכך
מדק"ל בפסוק ראשון צריך כונה הלכך שמע מינה מנוה צריכות כונה
ואם תשאל כיון דמנוה צריכות כונה אף פסוק ראשון אינו צריך כונה
שאלה עיקר ק"ש פסוק ראשון ובי יואל ידי חובתו כדלמך עלה
הסם שמע ישראל יי אלהיו יי אחד זו היא ק"ש של ר' יהודה הנשיא
ואחמר נמי הסם אמר שמע ישראל יי אלהיו יי אחד ונאמא יאל
אלמא אף מנוה קריאה דיעבד ליתא פסוק ראשון ומשום הכי
צריך כונה הלכך כשאר כל המנוה שצריכות כונה ומאן דמפרש מרי
גויי כוונה לא צריכא לפוס גמרא ולא חוור והכי נמי מוכח פירושלמי
בהדיא כדלמך:

והחייא שמעטא דצריש פרק המנוה תפילין (עירובין נה:) לא מוכרעא
כלל אי לנאה בעי כונה אי לא דקימא לן שבת לאו זמן תפילין
הוא הילכך ליתנהו להנהו פירוקי דמפרקי דכולי עלמא שבת זמן תפילין
הוא ונלללל ונלעצור בעי כונה פליגי חלה כלישנא אחרינא דלחמר
הסם עיקר וכן פסק רב שמעון בעל הלכות גדולות (ע"י רמ) שלא יאל
עד שיתכוין שומע ומשמע וידעמי שיש חולקים דבר חלה לפרש דעת
רבינו יתחק אלפסי ז"ל בנתי חלה שחור סובר דמנוה צריכות כונה שהרי
השמיעה לדרבה וכתבה לר' יורא והוא גורם משמע נמי בעי כונה
וכ"ש שומע:

ואל יעשה אדם לומר דכוונת שומע קאמר מפני שכתב עד שיתכוין
להשמיע ולהוויאו קאמר דלש מנוה עמיד ובשמיעה דמנוה
מיירי ואפשר שיתכוין הרב ז"ל לומר אע"פ שהתוקע מתכוין להוויאו
אח עצמו אינו יואל ידי חובתו עד שיתכוין להשמיעו חלה נחמין
להשמיעו אותה תקיעה אע"פ שלא נחמין להוויאו לשומע יאל מאחר
שהוא חוקק להוויאו אח עצמו שהרי מתכוין להשמיעו תקיעה של מנוה
חלה חוקק לשיר חלה נחמין להוויאו אח עצמו חלה יאל עד שיתכוין
להוויאו לחצרו שהרי אין כלל תקיעה של מנוה חלה השומע לעולם
צריך כונה לשם מנוה דר' יורא דקס ליה כר' יוסי וכן פסק מו רבינו
האי גאון ז"ל והתשובה שכתב רב יתחק בן גיאות (ע"י ר) בשמו לאו
רבנא אפי' חמים עלה והרי פירושיו צריכות שלו בצרק היה קורא כתב
לשון הוא ובתקיעה שופר הא איפסיקא דלריכה כונה שומע ומשמע
ובגדה שנאנסה וטבלה פליגתא דרב ורבי יוחנן (חולין לא) ובשמיטה
דלמר בהשואט* אחד צווק (חולין לא) חלה עיקר כלל דקאמר הכא לא
פסיק וממתי' יהיה קורא כיון דפליקא דלחמקא בקרא להגיה הכי
עסקין:

אבל *א
החמה. דאיכא
הנאת הגוף:

הנחות וציונים
מהב"ח ושאר פרישים

(א) ע"י ר'ין שבויות ס'י
אלף ק"ו דיה ירושלמי:
(ב) צ"ל לרבה (ב"ה):
(ג) רעק"א ברי"ח ע"י צג:
תיקן ע"פ זבחים מו: אלא
שלא עלו אך עיין מ"ש
אבניז חו"מ ס'י קס
ואחיצור ח"ג ס'י נב על
זה: (ד) כונת רבינו לכל
פרק ראשון ע"ש:

אלא שדרשו כי אותם הת"ח עצמם שבהיותם בבבל היו מרירים זה לזה הנה בעלותם לא"י נשתנה מזגם והם נוחים זה לזה, וזהו כשנתנטעו בא"י ומתפרנסים ממנה, כי המתפרנס מאשר יבא מחול הרי הוא נידון כבן המקום אשר משם פרנסתו ע' קדושין ל"ד א שבמקום מזונותיו של אדם חשובה דירתו ושכיתתו, ויעוין בשו"ת אבני נזר ח"מ סי' צ"ה אות ח שהיושב בא"י ומתפרנס מאשר יקבל מחול לא קיים עיקר מצות ישוב א"י רק אם יתפרנס מיגיעי כפו בא"י אז ירכש לו סגולת הארץ.

י. **ושנים זיתים עליה**, בגהש"ס דהיינו אילן של זית כו' וע' בס' נפש חיה סי' תמ"ז סע' ח על אמרם דזית הוי דבר חריף שמלבד העלים ועץ הויה גם הפרי עצמו מר וחריף כמבואר בתוספתא ב"מ פ"ב השואל קרדום מבקיע בו את העצים ובלבד שלא יבקע בו צנן ולא זית כו', ובפ"י המג"א שם משום שהחריפות מקלקל את הקרדום, וברש"י שבת נ' ע"ב ד"ה לפצוע זיתים על הסלע למתק מרירותו, וע' מעשרות פ"ד מ"א הפוצע זיתים כו', ומבואר במד"ר דברים פ"ז וחזית פס' כי טובים דודין מין כו' כי שמן מר מתחילתו ומתוק בסופו כו' שר"ל דבשמן הזג מר ותוכו השמן מתוק כו' עיי"ש. יא. **אמר ר' יוחנן משום רשב"י** זו חנופה וגפנות הרוח שירדה לבבל, ע' מד"ר שה"ש פ"ח פס' אם חומה היא כו' ר' יוחנן כד הוי חמי להון [לאנשי בבל] הוה מקנתר להון אמר מה נביא מקנתר להון שנאמר (הושע ה) ומאסם אלהי כי לא שמעו לו, ואנא לית אנא מקנתר להון.

יב. **דייקא נמי דכתיב לבנות לה בית כו'**, בגה"ש מרמב"ן ס"פ מטות ויקרא לה נבח בשמו, ברש"י ראיתי ביסודו של ר' משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך ה"א רפה ותמהני מה ידרוש כו' לבנות לה בית, והרי הרב אוצר בלום לתורה להלכות ולהגדות ואשתמטתיה מה שאמרו כו' וכן בגמ' של מס' סנהדרין דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית והוא מדרש מן חסרון המפיק כו' וראה במזרחי ובס' פני אריה זוטא (ווילהרמשדארף ת"פ) בפ' מטות (מ"ז ע"ד) ובמיני תרגומא להגר"י ברלין פ' מטות שתרצו בטוב טעם. יג. **ועניות לבבל נחית**, ע' ביצה ל"ב ב עתירי בבל כו' ובהגותי שם.

יד. **מאי בבל**, לכאורה איזו שאלה היא הרי מקרא מלא כתוב (בראשית י"א ט) על כן קרא שמה בבל כי שם בבל ה' שפת כל הארץ וגר', ונראה דענין השאלה היא משום דמהני מילי דאישתני שמיהו היא גם בבל בורסיף בורסיף בבל ע' שבת ל"ז סע"א כלומר לבורסוף הקדומה קראו בזמנם בבל ולהיפוך את בבל הקדומה קראו בורסיף, נמצא כי הם לא ישבו בבבל העתיקה אשר שם בבל ה', ובכן שאלו למה קוראים למקום זה בבל ואסמכוהו לדרשא, ובס' מאורי אור כ' שעל התלמוד שאלו למה נקרא תלמוד בבלי אחרי ששם זה אינו לשבת מדוע לא נקטו תלמוד שנערי, לכן דרשו שם בבל לשבח.

טו. **ארי' בלולה במקרא כו'**, ע' זהר פנחס רמ"ז א ברע"מ אתמר הכא בלולה בשמן כתית ואיתמר התם באורייתא דבע"פ בלולה במקרא במשנה בתלמוד כו'.

טז. **במחשכים הושבני כמתי עולם אמר ר' ירמיה** זה תלמודה של בבל, ע' כתובות ע"ה א דהא ר' ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן כי סליק להתם קרי לן בבליאי טפשאי, וביומא ג' א דאמר ר' ירמיה בבליאי טפשאי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתן דמחשכן וע' בריטב"א שם, ויעוין בזהר חדש איכה (צ"ב רע"ג) עד אשר לא תחשך השמש דא קלסתר פנים של שכינה מלעילא ומתתא, מתתא מאן אינון, מארי מתניא דהוה בארעא דישראל פטישי דפרולא מהדקין טנרין ותלשין טורין רמאין, והאור זה תלמוד ירושלמי דנהיר נהורא דאורייתא, לבתר דאתבטיל דא כביכול אשתארו בחשוכא דכתיב במחשכים הושבני זה תלמוד בבלי דאזלין ביה בני עלמא במחשכים כו', וע' רע"מ בהעלותך קנ"ג א ימררו את חיהם בעבודה קשה כו' ובניצוצי זהר שם.

28/08/2018

י"ה"ז דכל כת תאמר שהיא הפסולה ולא על פי עדותן נפסק הדין כו' וע' פירוש רבינו חננאל הכא ובקרו אורה בסוף חדושי מס' מנחות ס"ג ע"ג.

ה. **רש"י ד"ה ה"ג לה כמו שפרשתי ולא נהירא כו'**, ראה בחדושי הר"ן הכא ובשיטה שבס"ס חמרא וחיי (קכ"ז ד), בפסקי אור' ורוע לסנהדרין פ"ג אות י"א, וע' שו"ת ר' חיים אור זרוע סי' ר"ן ובתשובה שבס"ס עזרת נשים למהר"מ בן חביב (לייפציג תרמ"ה) קל"ה ע"ב—ע"ד, בכוס הישועות למהרש"ך ובבנין שלמה באריכות.

ו. **אמר להן כבר העידו עדים הראשונים כו'**, ע' קצות החושן סי' ל"ז סק"ב.

ז. **רש"י סד"ה אף בחזקה כו'**, ומשום דהלכה כרבי מחבריו משמע אף נגד רשב"ג אביו, וע' שו"ת שמן רקח ח"א סי' נ"ב ובספרו תורת חסד כלל ג וביד מלאכי כללי ה"א אות רל"ג ורל"ח ומש"כ בס' אהל ישרים מערכת ה' אות יג ובשדי חמד כללים מערכת ה"א כלל ק"א.

כ"ד ע"א

א. **מיינו דפסלי עדים פסלי נמי דייני**, ע' גהש"ס ברכות מ"ג א מגו דקא מהני ליה הסיבה לפת מהניא ליה הסבה ליינ כו' ובס' קרן אורה הנזכר ס"ג ע"ד.

ב. **רש"י ד"ה רבין כו' ולר"ד לא אמרינן מיינו בעלמא**, יעוין שו"ת חתם סופר חו"מ ס"ס ג.

ג. **והאמר עולא הוואה את ריש לקיש בבית המדרש כאלו עוקר הרים ומוחנן זה בזה**, ע' זבחים ה' ע"א רמי ריש לקיש על מעוהי בני מדרשא ומקשי כו' ובהגותי שם דזהו סימן של כובד ראש כדמצינו בירושלמי ברכות פ"ד ה"א ותענית פ"ד ה"א בגין מדעתין די תעניתא רב עין על מעיהון, שמרוב חיבת התורה ומסירת נפש להבין דבריה התעצם בתפלה ונפילת אפים לבקש בתחנונים שיאיר ה' עיניו בהלכה שעמד בה.

ד. **א"ר והלוא כל הוואה ר' מאיר בבית המדרש כאלו עוקר הרי הרים**, ע' עירובין י"ג ב' שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, הרי שהיה בכחו לעקור הנחות קבועות ולטחון אותן בחריפותו.

ה. **בא וראה כמה מחכבין זה את זה**, מאשר תארוה "מה קדוש" נראית ההדגשה שאין הקב"ה מביא תקלה על ידו והלכה כמותו וקושייתו היא כמתמיה שאינו מבין טעמו ולא כחולק ע' רשב"ם כבא בתרא ל"ט ב ד"ה ה"ג כו' והכי הלכתא אע"ג דתהי בה ר' יוחנן תמה היה אבל ירא היה לחלוק כו', וע' ברא"ש בפירקן אות י"ג ונראה דהלכה כר"ג דלא נחלק ר"ש בהדיא אלא כמתמיה על דבריו ועמש"כ במאמרי שתיקה לחכמים [באזכרה] באריכות.

ו. **א"ל כבר הורה זקן**, יעוין ירושלמי ברכות פ"ג ה"ד שר' יוסי נקרא "גוף קדוש".

ז. **דאלו ר' יוסי הוה קיים היה כפוף זיושב לפני רבן**, בחמו"ח הקשה מפ"ב דנדה [י"ד רע"ב] משתבח ליה לר' ישמעאל בר' יוסי בר"ח בר ביזנא דאדם גדול הוא כו' בעא מניה כו' אמר לו כדברי אבא אימא לך או כדברי רבי אימא לך, א"ל כדברי רבי אימא לי, אמר ר' ישמעאל זהו שאומרין עליו דאדם גדול הוא, האיך מגיחין דברי הרב ושומעין דברי התלמיד, וכ' י"ל דכפוף ויושב לפני רבי היה היינו מחמת נשיאתו, אי נמי אח"כ נתחכם רבי דכך אמר התם דשכיחי רבנן קמיה ומחדדן שמעתתיה, תוס' הרא"ש שם.

ח. **לאחד קראתי נועם אלו ת"ה שבא"י כו'**, בס' גור אריה ובפתח עינים העירו שבת"ח אשר בא"י המאוחדים קרא "נועם" (בלשון יחיד), לא כן ת"ח שיש בהם פירוד אותם קרא "חובלים" (רבים).

ט. **אלה שני בני היצהר העומדים כו' ושנים זיתים עליה כו'**, המעיין בכחובים הללו יראה כי הן הם השני זיתים עצמם

אוצר החכמה

כמו שארז"ל (במכילתא פרשת תשא) ששניהם מסרו נפשם בשביל ישראל. משה אמר מחני נא וגו', ודוד אמר (ש"ב כ"ד י"ז) תהי נא ידך בי ובבית אבי. והנה בפרשת השלו (במדבר י"א ט"ז) ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש וגו', והענין, כי ישראל מאסו במשה ובמן הבא בזכותו, ואמרו מי יאכילנו בשר. פי', דסגי להו בזכות ג' האבות ששנותיהם כמנין בשר. והרי באמת א"א בלא רגל רביעי, הלכך א"ל הקב"ה למשה אספה לי שבעים איש להיות רגל רביעי, וכדרך שעתיד להיות דוד ששנותיו יהיו שבעים.

והנה כבר אמרו רז"ל עה"פ כי מי נח זאת לי (ישעיה נ"ד ט) שמי המבול נקראים כך כגנאי לנח שלא התפלל על דורו. ולא אמר כמרע"ה מחני נא (מי נח אותיות מחני) ועמ"ש"כ בהערה לדרשה לר"ה (א) חשאה"כ (בראשית ו' ג') ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה. ואמרינן בגמ' חולין (קל"ט ב') משה מהתורה מנין בשגם הוא בשר. ופירש רש"י, בשגם בגימ' משה, שהיו ימי חייו ק"כ שנה. והנה ידון בגימ' שבעים. והיינו, שהקב"ה אמר, שעכשיו בדור המבול אין לא דוד ששנותיו בגימ' ידון, ולא משה ששנותיו ק"כ שיבקשו רחמים וימסרו נפשם על דורם. (והנה שנות דוד הם פחות משנות משה בחמשים שנה שהן שנות יובל שארז"ל עה"פ (שמות כ"א ו') ועבדו לעולם, לעולמו של יובל (ע"ש ברש"י). והו' שרמו, לא ידון רוחי באדם לעולם). והואיל וכך, על כרחי אביא עליהם מבול.

חסדך (ר"ת חלב) ואמונתך בלילות. ובהערה לדרוש התפילין ביארנו, שכל המועדים הם זכר ליצי"מ ולגאולה. משא"כ פורים הוא זכר והודאה לנסי הגלות. וכמ"ש במס' מגילה (י"א א') ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו' ע"ש. והנה ארור המן וכן ברוך מרדכי בגימ' בשר. וכנגד ב' אלו הם המן והשלו. המן בבקר והשלו בערב. המן חיוור כחלב, והבשר אדום. המן חסד והשלו דין כדאמרינן במס' יומא (ע"ה א') לחם ניתן להם כהוגן, ובשר ניתן להם שלא כהוגן². והנה חנוכה עה"כ בגימ' מן ואילו פורים בגימ' שלו.

והענין, כי חלב רומז לתושב"כ שניתנה למ' יום (ולכן אוכלין בשבועות מאכלי חלב כמ"ש נו"כ השו"ע סו"ס תצ"ד). והיינו, כי תושב"כ קלה ואין בה יגיעה וצער (מד"ת פרשת נח). ואילו בשר רומז לתושב"ע"פ (עירובין כ"א ב') ובפורים נתגלה אור תושב"ע"פ כמ"ש באורך בדרוש לל"ג בעומר. ועיין בגמ' יומא (שס) דרבא הוה מייתי ליה אריסיה כל יומא שלו מאגמא. והיינו, דהא אמרינן בבב"ב (כ"ב א') תו אכלי בשרא שמינא בי רבא ופירש"י הלכות צהובות מרווחות ודו"ק.

(וע"ד הרמז יש כאן נקודה עמוקה יותר, כי הנה בדרוש לפורים הארכנו, ששנות חיי האבות היו כמנין בשר. ואילו שני חיי דוד שהוא רגל רביעי שבמרכבה, ראש השלישים, ראש לשלשת האבות (מו"ק ט"ז ב') היו ע' כמנין יין, ע"ש באורך. והנה בגמ' ברכות (ל"ב א') מוכח שגם מרע"ה הוא רגל רביעי כדוד. והוא

סימן ל'

דרוש לעשרה בטבת

והנה לשון הכתוב הוא (יחזקאל כ"ד א'), ויהי דבר ה' אלי וגו' בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר, בן אדם, כתוב לך את שם היום, את עצם היום הזה, סמך מלך בבל אל ירושלם, בעצם היום הזה ע"כ. משמע שיש בזה איזה סוד גדול, ולא נודע מה הוא.

הזה היה לטובתם, כשיקבלוהו באהבה. וסימנך, לחם אבירים בגי' יסורים באהבה.

בב"י או"ח ס"ס תק"ע כתב ח"ל, ה"ר דוד אבודרהם כתב בהלכות תענית, שעשרה בטבת הוא משונה משאר תעניות, שאם היה חל בשבת לא היו יכולין לדחותו ליום אחר. מפני שנאמר בו בעצם היום הזה, כמו ביוה"כ. ולא ידעתי מנין לו זה עכ"ל.

ט. מיהו הרי מפורש בפסוק בפ' עקב ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו' המאכילך מן במדבר וגו' למען ענותך. אבל שוברו בצדו, שאמר ולמען נסותך להטיבך באחריתך, שהעניו

הַשִּׁיבֵנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ, וְקִרְבֵּנוּ
מִלִּבֵּנוּ לַעֲבוּדָתְךָ,
וְהַחְזִירֵנוּ בְּתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, הַרוֹצֵה בְּתִשּׁוּבָה:
סֶלָח לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ, מַחֵל לָנוּ

אבני אליהו

השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלבינו לעבודתך, ברכה זו נגד "גומל חסדים טובים" [שגומל] לחייבים טובות. ואמר אצל תורה אבינו, כי העוסק בתורה ובתעלומותיה ומחפש כל גנוי מטמונותיה הוא כבן אשר בידו כל מפתחות מטמוני אביו כמו שכתב בזהר (מ"ג קי"א ע"ג), והעובד את ה' או בקרבנות או בתפלה נקרא עבד המלך. ומה שאמר אצל תורה השיבנו ואצל עבודה קרבנו, כי בגלות מוט' התמוטטו שלשה העמודים שהעולם עומד עליהם והם תורה ועבודה וגמילות חסדים (עי' אצות פ"א מ"ג), בתורה נאמר (איכה ג, ט) מלכה ושריה בגוים אין תורה, עבודה מיום שגלינו מארצינו ונתרחקנו מעל אדמתינו אין אנו יכולים לעשות חובותינו וכו', גמילות חסדים בתינו ריקם מלעשות גם נתמעטו הלכבות. ויש הברל ביניהם התורה מונחת בקרן זוית בכל עיר ועיר ואין פונה אליה, ואין יודע אחד משכעים פנים לתורה, על כן בקשתנו השיבנו אבינו לתורתך, נפנה אליה פנים ולא עורף, אבל עבודה גם שנפנה אליה פנים אין אנו יכולים לעשות חובותינו בבית בחירתך עד שיקרבנו לארצנו ויטענו בגבולנו ושם נעלה לפניו וכו'.

והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, כמ"ש (שנפת פת). בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה מה לילוד אשה בינינו וכו', א"ל הקב"ה למשה משה החזיר להם תשובה, הלשון כפול חזרה ותשובה הם כפל הענין במלות שונות, ויש בהם הברל, בעת שהאדם אינו חפץ להחזיר בתשובה לשואלו או הם רחוקים בשני מרחקים איש לדעתו מקצוהו, וכאשר יאות האדם לבוא על דעת אחת שחבירו יודה לדבר, אז הוא מחזיר עצמו להשיב את דעת חבירו לדעתו בתשובה נצחת, או מודה ועוזב קצת מדבריו עד שחבירו עוזב גם כן קצת מדעתו, ויתלכדו בדעת אחת ולא יתפרדו, וזהו בתשובה שלימה לפניך שיתקרבו הלבבות שנעשה תשובה שלימה לפניך, ונקריב בחצריך ונשכן באהליך ותשוב תשיש עלינו להטיב אותנו בקרב.

בא"י הרוצה בתשובה, וזהו ביאור פרטות של שבח "גומל חסדים טובים", כמ"ש במגילה (יג): במרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש, בן יאיר שהאיר עיני ישראל בתורה (כן היא הנוסחא הנכונה), בן שמעי שהשמיע תפלתן של ישראל, בן קיש שהקיש דלתי רחמים, נגד תורה ועבודה וגמ"ח, תפלה במקום עבודה, ובמה הקיש על דלת רחמים, על דרך שאמרו רז"ל (שנפת קנא). ונתן לך רחמים ורחמך (דנזים יג, יח) המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, שני דלתות ברא הקב"ה אחד בלב השמים ואחד בלב האדם, וכאשר הקיש בדלת התחתית ורחמיו על הבריות, נפתחו דלתות השמים, וזהו תשובה שלימה ממטה למעלה וממעלה למטה כאמור.

סלח לנו אבינו וגו' מלבינו, הזכיר שני תארים אב ומלך, כי מי שיודע מעמי התורה ויש בידו

השיבנו, עי' מגילה שם, מה ראו לומר תשובה אחר ביניה דכתיב (ישעי' ו, י) ולבנו יצין ושב ורפא לו. לתורתך, לעבודתך, ממחלה מקנו לנו לנפש על מורה, ואמ"כ וקרבנו מלבינו לעבודתך, כי הרחוק מן המורה ממילא רחוק מעבודת ה' (אזהרת חסד ח"ג פ"ד יעו"ש).

סלח לנו, ברכה זו סמוכה לתשובה ע"ש הכתוב (ישעי' נה, ז) ושוב אל ה' וירחמנו ואל אלהינו כי ירבה לסלות.

פורש באיזה יום היה. ואילו רמסותפנא אמינא שהיה ביום עשרה בטבת. (ורמז לדבר, חדש טבת מזלו גדי, שהוא מסמל חטא מכירת יוסף על שם וישחטו שעיר עזים. וכמו שביארנו שם במאמר הנ"ל דברי הגמ' (שבת פ"ח ב') עון גדי שכרמתי לו ע"ש.

וביחזקאל בפרשה הנ"ל כתיב, כי דמה בתוכה היה על צחיח סלע וגר'. להעלות חמה לנקום נקם נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות. ואם כי פרשוהו רז"ל על דם זכריה. נראה דרמזו גם על מכירת יוסף, שנאמר בו וגם דמו הנה נדרש².

והנה כשם שמכירת יוסף היתה תחלת השתלשלות גזרת גלות מצרים. וכמ"ש רז"ל עה"פ וישלחו מעמק חברון (בראשית ל"ז י"ד וברש"י שם), מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בבית בין הבתרים, כי גר יהיה זרעך. כן סמיכת מלך בבל בעשרה בטבת היתה תחלת הפורענות של חורבן בית ראשון ושל ד' מלכויות, וכבר אמרו רז"ל שהראהו הקב"ה לאברהם בבית בין הבתרים שעבוד ד' המלכויות.

והנה ידוע בספרי המקובלים (והובא גם בילקו"ר פרשת לך) כי אאע"ה מת בחודש טבת. ורמז לדבר, תקבר בשיבה טובה ר"ת טבת. ולכאורה מה ענין יש בבשורה זו לאברהם על זמן מותו, ומאי שיאטיה לבית בין הבתרים.

אך הנה רש"י כתב עה"פ ואתה תבא אל אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה, ולא תראה כל זה וכו'. בשרו שיעשה ישמעאל תשובה בימיו, ולא יצא עשו לתרבות רעה בימיו. ולפיכך מת ה' שנים קודם

ג. כס"פ נח כתב הרמב"ן רז"ל, מצאתי במדרש וכו', הצילו הפיחת האילות. וכן מציתי באברהם שהציל את תרח. שנאמר ואתה תבא אל אבותיך בשלום עכ"ל. והנה בגמ' סנהדרין (ק"ד א') ברא מזכה אבא, אבא לא מזכה ברא, אין אברהם מציל את ישמעאל, אין יצחק מציל את עשו. (ועיין בתוס' סוטה י"ב ב' ד"ה דאיתיה). ובשוח"ט (קמ"ז) אל תבטחו בגוים לא יבטח אדם במעשה אבותיו. לא יאמר ישמעאל אברהם אבי

והנה באמת צריך ביאור, מה טעם יום זה שהוא סמיכת מלך בבל אל ירושלם נקבע תענית לדורות, ואילו סמיכת טיטוס בחורבן בית שני לא. בשלמא תענית יום ט"ב ויום י"ז בתמוז, הרי היו ימי פורעניות גם בחורבן הבית השני. ואף צום גדליה, שלכאורה ג"כ קשה מה ענין יש בו לדורות, כבר כתבנו לתוך במ"א, ע"פ דעת רבי יוסי בסדר עולם (יבמות פ"ב ב'), דקדרשה ראשונה דא"י שקידש יהושע בטלה בגלות בבל, ואילו קדרשה שניה של עזרא לא בטלה. והרמב"ם (כפ"י מהל' ביהכ"ח) נתחבט בטעם הדבר. וכתבנו בבית ישי (ס"ב ב') הטעם, מפני שבגלות בבל פסק הישוב מא"י לגמרי, והיתה הארץ שממה, לפיכך בטלה קדרשתה. משא"כ בגלות אדום לא פסק מעולם ישוב ישראל מא"י לגמרי, ומשום כך לא בטלה קדרשתה ע"ש, והנה ביטול הקדרשה הראשונה הוא בכיה לדורות. שהרי כשחזר עזרא וקידש את הארץ לא קדרשה קדרשה מלאה, כמו שהארכנו שם, נמצא, שיום מיתת גדליה, שאז נתבטל הישוב מא"י לגמרי ופקעה קדרשתה³, הוא יום בכיה ותענית לדורות, וע"ש בדברינו, דלרבון אין הדבר תלוי אלא בביטול הבעלות הצבורית הפנימית של ישראל בא"י. וא"כ י"ל ג"כ, דבמיתת גדליה בטלה הך בעלות ופקעה הקדרשה. אבל צום עשרה בטבת מה ענין יש בו לדורות.

והנה במאמר "עגל ומרגלים ומכירת יוסף" נתבאר, שג' החטאים האלו קשורים זה בזה, שע"י חטא העגל חזר ונתעורר הקטרוג של חטא מכירת יוסף, וע"י חטא המרגלים חזר ונתעורר הקטרוג של חטא העגל, ואתו עמו חזר ממילא ונתעורר הקטרוג של חטא מכירת יוסף. ע"ש באורך.

והנה יום י"ז בתמוז הוא יום חטא העגל. ויום ט"ב הוא יום חטא המרגלים. ואילו מכירת יוסף לא

א. אין הכונה שבו ביום היה זה, אלא שאותו היום גרם. ב. תמזהו המפרשים מה טעם נזכרו האחים כמעשה שהיה לפני י"ב שנה. נראה פשוט, הואיל תצה להם יוסף להביא את בנימין, התחילו להרהר בדבר אם יסכים יעקב אבינו לכך, וכמו שבאמת אמר, לא ירד בני עמכם כי אחיז מת והוא לבדו נשאר. ומתוך כך נתעורר לומר אבל אשמים אנחנו על אחינו וק"ל.

השתלשלות הדברים, שהוא מכירת יוסף (שהוא שטנו של עשו), חל באותו יום בחדש (ח"ס מה שאמרו רז"ל (שמור פרשה פ"ד י"ד) עה"פ ויראו אותו מרחוק. אמרו בואו ונשסה בו את הכלבים). הלכך שייך כ"ז לבשורת ברית בין הבתרים. והוא הוא הסוד של עצם היום הזה שנאמר על יום עשרה בטבת. וא"ש אח"מ וההי"ב.

זמנו. ובו ביום מרד עשו (ויובן בזה מה דאיתא בספר קרנים ודן ידן (מאמר ו' אות ה') שבחדש טבת התגברות קליפת הכלבים עזי נפש שהם שורש טומאת עמלק). נמצא, כי מכירת עשו הבכורה ליעקב, שבזה נפל הפור שיעקב הוא שנועד לפרוע השטר של ברית בין הבתרים, היה ביום מותו של אברהם. ולפי דברינו, גם תחלת

table.otzar.org

סימן ל"א

דרוש למ"ו בשבט

א

ועומדת לי הקדושה ואלהותו עלי מימי אבותי, עכ"ל. וקשה, א"כ הו"ל לקרא להקדים אלהי אבי לזה אלי. אך העניין יבואר, בהקדם דברי הגמ' ב"ב (כ"ו ב.), אמר עולא אילן הסמוך למיצר בתוך שש עשרה

בשירת הים, "זה אלי ואנוהו, אלהי אבי וארוממנהו". פירש"י, לא אני תחלת הקדושה, אלא מוחזקת

ובמדרש פרשת לך (ל"ט ט') בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותן אוכלין ושותין ופוחזים. אמר, הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת, וכיון שהגיע לסולמה של צור, ראה אותן עסוקין בניכוש בשעת הניכוש, בעידוד בשעת העידוד, אמר, הלואי יהא חלקי בארץ הזאת. אמר לו הקב"ה, לזרעך אתן את הארץ הזאת ע"כ. ד. רש"י פ' תולדות עה"פ ויגדלו הנערים, כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם וכו'. כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לבתי מדרשות חזק פירש לע"ז עכ"ל. גם במעלליו יתנכר נער (משלי כ' י"א) ר"ת בן י"ג.

ה. נראה פשוט, שרומז בזה ליום אדום של עשו הרמח בגמ' (ע"ז ח' א') שהוא נתקופת טבת. והנה יש נוהגין שלא ללמוד תורה כליל אד זה. ונראה סמך למנהגם בזה הלשון (ק"ט קכ"ג) ערוך ענדך לטוב אל יעשקו זדים ס"ח כלבים. ונמסרה שם ז"ל, כל א"צ רחמי אים בכל פסוק חד מן עשרה לישא אלני, דרך עדות, פקוד, מלוא, אמירה, תורה, משפט, דק, חק, דיבור. רמז לעשרת הדברים. נר מן חד פסוק לית ביה חד מכל אלה. ערע ענדך לטוב עכ"ל ודו"ק. (ורמז אומה האש בפסוק (דברים כ"א כ"ג) קללת אלהים חלו, אלהים חלו ר"מ (שם י"ז י"א) לא מסור מן הדבר אשר יגדו לך ימין ושמאל, רמז לאומה האש שהמרה ע"פ צ"ד ועשה עצמו אלוה ונחלה).

א. בגמ' קידושין (ע' ב') זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים, דאילו בישראל כתיב (יחזקאל ל"ו) והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם (מתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם, רש"י). ואילו בגרים כתיב (ירמיה ל') מי הוא זה ערב את לבו לגשת

יש לי מחלקן והוא מצילני וכו'. אם אין אדם עושה טוב בעוה"ז לא יבטח במעשה אבותיו וכו'. אין לאדם חלק אלא בעמלו, וכה"א (תהלים קכ"ח) יגיע כפיך כי תאכל וגו' ע"כ. ולכאורה, הרי הן קרא יגיע כפיך כי תאכל מייר במלאכה יגיע כפים ממש. כדמפורש להדיא בפ"ק דברכות (ח' א'). ונראה דאה"נ, והכא נמי הכונה לכך. ויתבאר עפ"ד המדרש בפרשת ויצא (ע"ד י"ב) חביבה היא המלאכה מזכות אבות שזכות אבות הצילה ממך, ומלאכה הצילה נפשות וכו'. את עניי ואת יגיע כפי ראה אלהים וגו'. והנה כבר ביארו המפרשים, דהא דאמרין אבא לא מזכה ברא, הני מילי לענין חיי העוה"ב. אבל לענין חיי העוה"ז הרי אמרו בגמ' (ימא פ"ו א') אשריהם לצדיקים לא דיין שהם זוכים אלא שמזכים לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות. נמצא, הא דברא מזכה אבא היינו אף לחיי העוה"ב ופשוט.

ומעתה נראה, דהא דחביבה מלאכה מזכות אבות כולל גם, דמלאכה מזכה את האדם לחיי העוה"ב, ומתפרשים דברי השוח"ט הג"ל אם אין אדם עושה טוב בעוה"ז, לא יבטח במעשה אבותיו וכו'. אין לאדם חלק אלא בעמלו. וכה"א יגיע כפיך כי תאכל, היינו יגיע כפים ומלאכה כפשוטו. (ורמז לדבר, ואתה תבא אל אבותיך בשלום ס"ת מלאכה). וכדמפורש להדיא בגמ' ברכות שם אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב.

(ונראה עוד, שבזכות יגיע כפים ומלאכה אף זכות אבות עומדת לו. ורמז לדבר (בראשית מ"ט כ"ד) משם רועה אבן ישראל ס"ת נמלה שהיא סמל היגיעה, שעיי"ז משם רועה אבן ישראל, ופירש רש"י אבן לי נוטריקון אב וכן ודו"ק).